

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Karmen Kadakas

RAAMATUPIDAJATE KUTSEEKSAMITE KORRALDUS

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Monika Nikitina-Kalamäe

Tallinn 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Karmen Kadakas

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 135112TABB

Üliõpilase e-posti aadress: kadakaskarmen@gmail.com

Juhendaja lektor Monika Nikitina-Kalamäe:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. KUTSESÜSTEEMI NING RAAMATUPIDAJA KUTSE ANDJA TUTVUSTUS.....	7
1.1. Euroopa kutsevalifikatsiooni raamistik 2008.....	7
1.2. Kutsesüsteemi ja kutsevalifikatsiooni taust Eestis	9
1.3. Eesti Raamatupidajate Kogu kui raamatupidaja kutset andev organ	12
2. RAAMATUPIDAJA KUTSEEKSAMITE TUTVUSTUS JA KORRALDUS	15
2.1. Raamatupidajate kutsestandardite tutvustus	15
2.2. Raamatupidajate kutseeksamite finantseerimine, ülesehitus ja hindamine.....	18
2.3. Eesti raamatupidajate kutseeksamite võrdlus naaberriikide kutseeksamitega	22
3. RAAMATUPIDAJATE KUTSEEKSAMITE KORRALDUST KÄSITLEV UURING ...	26
3.1. Uuringu meetoodika ja valimi kirjeldus	26
3.2. Uuringu tulemused ja analüüs	29
KOKKUVÕTE	42
VIIDATUD ALLIKAD	45
SUMMARY	49
LISAD	51
Lisa 1. Raamatupidajate kutsestandardite nõuded riigiti allikad.....	51
Lisa 2. Kutseeksamite korraldus riigiti allikad	52
Lisa 3. Kutsetunnistuse taastõendamiseks vajaliku erialase arengu miinimumnõuded riigiti allikad	53
Lisa 4. Kutsetunnistuse taastõendamiseks vajalik erialane areng riigiti	54
Lisa 5. Küsimustik	56
Lisa 6. Vastanute jagunemine ametikoha, haridustaseme ja ettevõtte lõikes	61
Lisa 7. Vastanute arvamus raamatupidaja kutsetunnistusi väljastavast organisatsioonist.....	62
Lisa 8. Arvamus raamatupidaja kutsetunnistuse omamise olulisusest, teadlikkus raamatupidajate kutsestandarditest ja põhjused, miks ei olda kutsestandarditest teadlikud	63
Lisa 9. Vastuste jaotus küsimusele, kas vastajal on raamatupidaja kutsetunnistus ja millise taseme tunnistus vastajal on või millise taseme kutsetunnistust plaanitakse teha	64
Lisa 10. Ametikoha seos plaaniga sooritada kutseeksamit	65
Lisa 11. Vastajate kutseeksami finantseerijate jaotus ning kas oleks sooritanud kutseeksami ka siis, kui ta oleks pidanud selle eest ise tasuma	66
Lisa 12. Hinnang kutseeksami maksumusele.....	67
Lisa 13. Vastajate arvamus kutseeksami ülesehitusest ning soovitud muudatusteks	68
Lisa 14. Hinnang õigusaktide kui abimaterjalide kasutamisele	69
Lisa 15. Raamatupidajate arvamus kutsetunnistuse taastõendamisest.....	70

Lisa 16. Osalemine või osalemise soov ERK korraldataval eksamieelsel konsultatsioonil ning hinnang seal osalemise abist eksami edukale sooritamisele	71
Lisa 17. Raamatupidajate arvamus pikaajaliste kutseeksami eelsete konsultatsioonide vajadusest	72

ABSTRAKT

Töö pealkiri: Raamatupidajate kutseksamite korraldus.

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kas Eesti raamatupidajate kutseksamite korraldus on praegusel kujul raamatupidajatele sobilik ja pakkuda kutseksamite korralduse parendamise võimalusi lähtuvalt Läti ja Soome nõuetest raamatupidaja kutseksamile. Töös anti ülevaade Euroopa ja Eesti kvalifikatsiooniraamistikust, Eesti kutsesüsteemist ning Eesti Raamatupidajate Kogust kui raamatupidaja kutset väljastavast organist. Tutvustati ka raamatupidajate kutsestandardeid ja -eksamite korraldust ning esitatavaid nõudeid. Lisaks võrreldi Eesti raamatupidajate kutseksamite korraldust ja nõudeid nii Läti kui ka Soome kutseksamite korralduse ja nõuetega.

Bakalaureusetöö uuringu läbiviimiseks valiti kvantitatiivne meetod, mille raames koostati ka raamatupidajate kutseksamite korraldust käsitlev internetipõhine küsimustik. Küsimused olid suunatud nii kutsetunnistusega kui ka kutsetunnistuseeta raamatupidajatele.

Töö tulemusena selgus, et küsimustikule vastanud raamatupidajate arvates on kutseksamite korraldus Eestis raamatupidajate jaoks üsna sobilik ja olulisi muudatusi tegema ei peaks. Siiski võiks parendada raamatupidaja kutsetunnistuse taastõendamise süsteemi, et oleks paremini tagatud raamatupidajate pädevus ka peale kutseksami sooritamist. Lisaks võiks kutseksamite tegemisel olla võimalus kasutada õigusakte abimaterjalidena.

Võtmesõnad: raamatupidaja, raamatupidaja kutseksam, raamatupidaja kutsestandard, kutsesüsteem, kvalifikatsiooniraamistik

SISSEJUHATUS

Eestis on väga palju raamatupidajaid, kuid väga vähestel neist on mingi taseme raamatupidaja kutsetunnistus, mis annab võimaluse hinnata raamatupidaja kompetentsust ja oskusi. Üha enam suureneb raamatupidamisteenust osutavate ettevõtete arv ning seega tuleks veelgi enam pöörata tähelepanu raamatupidaja kompetentsusele, et teenust ei osutaks eba-pädevad inimesed.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, kas Eesti raamatupidajate kutseksamite korraldus praegusel kujul on raamatupidajatele sobilik ja pakkuda korralduse parendamise võimalusi lähtuvalt Läti ja Soome nõuetest raamatupidaja kutseksamile.

Uurimisülesanneteks on:

1. Tutvustada nii Euroopa kui ka Eesti kvalifikatsiooniraamistikku.
2. Anda ülevaade Eesti raamatupidaja kutsestandarditest ja -eksamitest ning viimaste korraldusest ja nõuetest.
3. Uurida nii Läti kui ka Soome raamatupidaja kutseeksami korraldust ning nõudeid raamatupidaja kutsetunnistuse saamiseks ja selle taastõendamiseks.
4. Koostada küsimustik ja korraldada uuring eesmärgi saavutamiseks.

Eesmärgi täitmiseks püstitati uurimisküsimused. Bakalaureusetöö olulisteks uurimisküsimusteks on selgitada välja:

1. Kas ja mida oleks võimalik õppida Eesti naaberriikide raamatupidajate kutseksamitest ning nende nõuetest ja korraldusest?
2. Kui paljud raamatupidajad on teadlikud raamatupidaja kutsestandarditest?
3. Millised finantseerimisvõimalused on raamatupidajate kutseksamite sooritamisel ning kas kutseeksami sooritamise eest nõutav eksamitasu on raamatupidajate jaoks vastuvõetav?
4. Milline oleks raamatupidajate arvates sobivaim kutseeksami ülesehitus ja mida võiks eksami juures muuta?

5. Kui paljud raamatupidajad on osalenud või osaleksid Eesti Raamatupidajate Kogu korraldataval kutseeksami konsultatsioonil ning kas nad leiavad, et Eestis võiks olla pikaajalised ettevalmistuskoolitused enne kutseeksami sooritamist?

Bakalaureusetöö esimeses peatükis antakse ülevaade kutsesüsteemist ja kutsevalifikatsioonidest nii Euroopas kui ka Eestis. Lisaks tutvustatakse raamatupidaja kutset andvat organit, Eesti Raamatupidajate Kogu ning antakse ülevaade, kui paljud raamatupidajad omavad mingi taseme raamatupidaja kutsetunnistust.

Lõputöö teises peatükis tutvustatakse lähemalt kõiki raamatupidaja kutsestandardeid. Kehtivad kutsestandardid on: raamatupidaja tase 5, vanemraamatupidaja tase 6 ja juhtivraamatupidaja tase 7. Antakse ka ülevaade kutseksamite finantseerimisest, tutvustatakse erinevate eksamite ülesehitust ja hindamist. Seejärel võrreldakse Eesti raamatupidajate kutseksamite korraldust ja esitatavaid nõudeid nii Läti kui ka Soome kutseksamite korralduse ja esitatavate nõuetega.

Bakalaureusetöö kolmandas peatükis antakse ülevaade uuringust ja selle raames koostatud küsimustikust, tutvustatakse valimit, kirjeldatakse uuringu läbiviimise protsessi ning tuuakse välja uuringu tulemused. Peatükis kasutatakse sageli terminit “raamatupidaja” kõikide küsimustikule vastanute kohta, olenemata sellest, kas tegu on tegelikult täpsemalt näiteks raamatupidaja assistendi, vanemraamatupidaja või pearaamatupidajaga. Uuringu tulemuste ning naaberriikide raamatupidaja kutseksamite nõuete ja kutsetasemete taastõendamise kordade alusel on esitatud ettepanekud Eesti vastava korra muutmiseks.

1. KUTSESÜSTEEMI NING RAAMATUPIDAJA KUTSE ANDJA TUTVUSTUS

1.1. Euroopa kutsekvalifikatsiooni raamistik 2008

Iga töö tegemiseks on vaja teatud kompetentsust. Oluline on, et töötajal oleksid oma ametile vastavad teadmised, oskused, isikuomadused, hoiakud ja ka kogemus. (Kuidas saab kutsesüsteem ...) Kutseseaduses on defineeritud kompetentsuse terminit kui edukaks kutsetegevuseks vajalikku teadmiste, oskuste, kogemuste ja hoiakute kogumit. (Kutseseadus, § 3) Töötaja tegeliku kompetentsuse välja selgitamiseks on võetud kasutusele kutsesüsteem.

Kutsesüsteem on osa Eesti kvalifikatsioonisüsteemist, mis seob haridussüsteemi tööjõuturuga ning aitab kaasa elukestvate õppele. Eesti kvalifikatsiooniraamistik (lühendina EKR) loodi tuginedes Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (The European Qualifications Framework for Lifelong Learning, lühendina EQF). (Rahvuslike kvalifikatsiooniraamistike...)

Ettepanek EQF-i koostamiseks tehti 2006. aasta septembris. Raamistiku abil sooviti lihtsustada kvalifikatsioonide ja kutsetasemete võrdlemist selleks, et edendada tööjõu vaba liikumist Euroopa riikide vahel ja samuti ka selleks, et soodustada elukestvat õpet. Euroopa riikidel soovitati oma riiklik kutsesüsteem ja kutsete andmine viia kooskõlla EQF-ga, et oleks ka reaalselt võimalik kutsetasemete ja -kvalifikatsioonide võrdlemine riikide vahel. Tuleb rõhutada, et kooskõlastamine polnud riikidele kohustuslik, vaid soovituslik. (Explaining ...) Nagu enamik riike Euroopast, võttis ka Eesti seda soovituslikult kuulda ning koostas EKR-i lähtudes EQF-st. (Rahvuslike kvalifikatsiooniraamistike ...)

EQF-i peamiseks eeliseks on ühine Euroopa süsteem, mis seob erinevate riikide rahvusvahelised kvalifikatsioonisüsteemid ja -raamistikud ühtseks. Kui Euroopa Liidu liikmesriik ühildab enda riigi kvalifikatsiooniraamistiku EQF-ga, siis raamistik aitab nii õpilastel, töötajatel, tööandjatel kui ka haridusasutustel võrrelda teiste riikide kvalifikatsiooni enda riigi vastava kvalifikatsiooniga. See aitab õppijatel ja töötajatel kergemini liikuda

Euroopa Liidu liikmesriikide vahel, kuna nemad ja nende tööandja või õppeasutus teab, millised oskused ning teadmised inimesel on. (The European Qualifications ...)

Kuna EQF-i loomisel oli oluline roll ka sellel, et suureneks elukestev õpe, mis on eriti oluline vananevates Euroopa riikides (Põhjamaades), siis eelnimetatud raamistik sisaldab nii formaalhariduslikke (üldharidus, kutseharidus, kõrgharidus) kui ka kutsekvalifikatsioonide võrdlusraamistikku. Kaheksa-tasemeline kvalifikatsiooniraamistik katab ära terve vahemiku alates nendest inimestest, kes on omandanud madalaima kohustusliku haridustaseme kuni nendeni, kes on omandanud kõrgeima akadeemilise taseme ehk doktorikraadi. (Ibid.)

EQF kasutab 8 taset lähtudes õpiväljunditest, mis on defineeritud vajalike teadmiste, oskuste ja kompetentsiga. Raamistik tõstab fookuse ära sisendilt (milleks on näiteks õpiaastate arv, õppeasutuse tüüp) sellele, mida inimene realselt teab ja mida ta selle teadmisega on võimeline tegema. Nihutades fookuse sisendilt õpiväljunditele (Ibid.):

- 1) toetatakse paremat suhet tööturuvajaduste ning hariduse ja koolituse pakkumise vahel,
- 2) lihtsustatakse mitteformaalse ja informaalse õppe tulemuste tunnustamist,
- 3) lihtsustatakse kvalifikatsioonide ülekandmist ja kasutamist erinevate maade vahel ning muudetakse haridus- ja koolitussüsteemid sarnasemaks.

Eriti oluline on õpiväljunditele keskendumine seetõttu, et Euroopa haridussüsteemid on väga erinevad, seega on praktiliselt võimatu võrrelda haridust õpisisendite järgi. (Ibid.)

EQF on kooskõlas kvalifikatsiooniraamistikuga, mis arendati Bologna protsessi raames kõrghariduse kohta. Nimelt on raamistiku 5-8 taseme nõuded samad nagu Bologna protsessi käigus loodud nõuded. Siiski on EQF-i tasemete kirjeldused natuke erinevad Bologna protsessi käigus välja toodud tasemete kirjeldustest. Kuna EQF-is pööratakse tähelepanu ka elukestvale õppele, siis EQF hõlmab lisaks ka kutseharidusõpet ja koolitusi kõige kõrgematel tasemetel. (Ibid.)

2000. aasta märtsis Euroopa Liidu Ülemkogu lõi Lissaboni strateegia, mille eesmärgiks oli muutuda kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmistel põhinevaks majanduseks maailmas. Selle üheks oluliseks osaks oli Euroopa ühtse elukestva õppe süsteemi väljaarendamine ja elukestva õppe süsteemide viimine liikmesriikidesse. (Lisbon European ...) Kui kõrghariduses viiakse ideed ellu Bologna protsessi raames, siis kutsehariduses viiakse ideed ellu Kopenhaageni protsessi raames. (The Copenhagen)

Liikudes kvalifikatsiooniraamistiku 1. tasemelt 8. tasemele muutub õppimisega või töötamisega seonduvad asjaolud järjest keerulisemaks ning see nõuab suuremat pühedumust

õppijalt või töötajalt. Üldine kohustuste ja pühendumise suurenemine 1. tasemelt 8. tasemele on seotud erinevate teguritega (Explaining ...):

- 1) teadmiste ammutamise ja arusaamise keerukus suureneb ning teadmised muutuvad spetsiifilisemaks;
- 2) suureneb vajaliku toetuse ja juhiste hulk;
- 3) suureneb seostamise, iseseisvuse ja loovuse tähtsus;
- 4) suureneb praktika keerukus ja ulatus;
- 5) suureneb olukordade läbipaistvus.

Eeltoodud loetelu ei sisalda kindlasti kõiki aspekte, kuna raske on üldse ette näha kõiki võimalikke aspekte. Samas lihtsustatuna on võimalik välja tuua, et liikudes 1. tasemelt 8. taseme suunas suurenevad nõuded õppijatele või töötajatele.

1.2. Kutsesüsteemi ja kutsekvalifikatsiooni taust Eestis

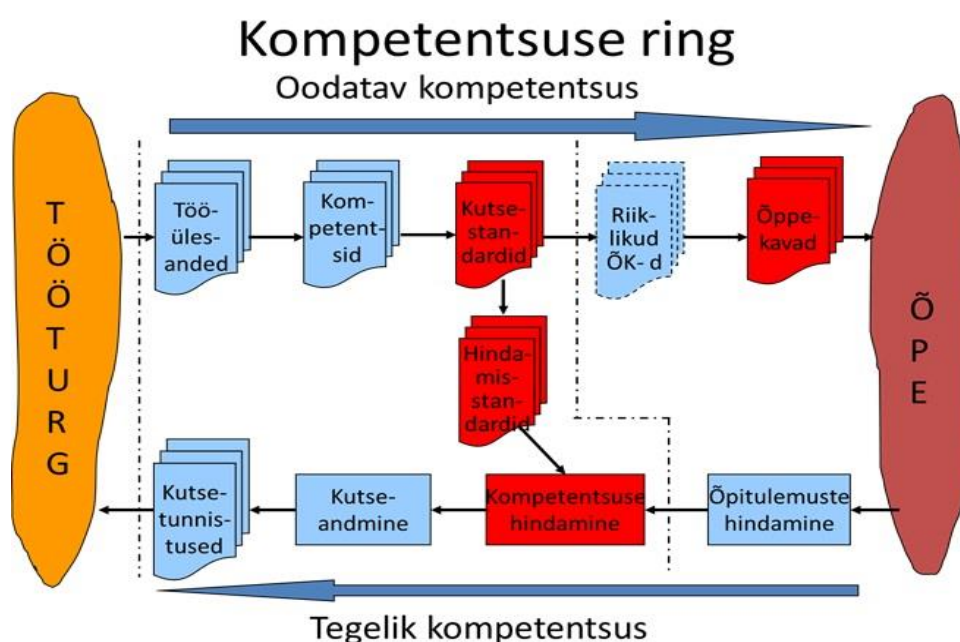
Kutsesüsteem on osa Eesti kvalifikatsioonisüsteemist, mis seob haridussüsteemi tööjõuturuga ja aitab kaasa elukestvatele õppele ning ka tööalase kompetentsuse arendamisele, hindamisele, tunnustamisele ja võrdlemisele. Süsteemi eesmärgid on (Kutsesüsteem):

- 1) inimeste kompetentsuse hindamisele ja tunnustamisele kaasa aitamine olenemata sellest, kus ja kuidas on õppimine toimunud;
- 2) toetada Eesti töötajate konkurentsivõimet;
- 3) olla haridussüsteemi toetav ehk kutseõppe sisu ja kvaliteet peaks vastama tööturul nõutavatele kompetentsidele.

Selleks, et viia nii töötajate kui ka koolilõpetajate kompetentsus vastavusse tööturul nõutavate teguritega, selgitab kutsesüsteem välja konkreetsel kutsealal erinevates ametites edukaks töötamiseks vajaliku kompetentsuse ja lähtuvalt sellest koostatakse iga kutsetaseme jaoks vastav kutsestandard. Kutsestandardite abil luuakse võimalus nii töötajate kui ka koolilõpetajate kompetentsuse hindamiseks ning seda tegevust nimetatakse kutse andmiseks ja seeläbi saadakse kutsetunnistus. (Ibid)

Kutsesüsteemi toimimise heaks kirjelduseks on kompetentsuse ring, mis toob välja, kuidas kutsesüsteem seob omavahel nii haridussüsteemi kui ka tööturu. (Ibid) Joonisel 1 on esitatud, kuidas oodatav ja tegelik kompetentsus on omavahel seotud ning millist rolli mängivad selles kutsestandardid. Kutsetunnistuste väljastamisega on seotud enim just kolm

joonise keskel olevat punast kasti. Oodatava kompetentsuse alusel luuakse kutsestandardid. Kutsetunnistuse saamiseks peab kutse taotleja läbima kutseeksami ning iga kutseeksami kohta luuakse hindamisstandardid, mis peavad olema täidetud selleks, et kutse taotleja saaks kutse omandada. Vastavalt hindamisstandarditele hinnatakse ka kutseeksameid ning selle alusel selgub, milline on eksamitegija tegelik kompetentsus. Kui kõrge kutsetaseme kutse taotleja saab, sõltub kui kõrge taseme eksamit kutse taotleja sooritab.

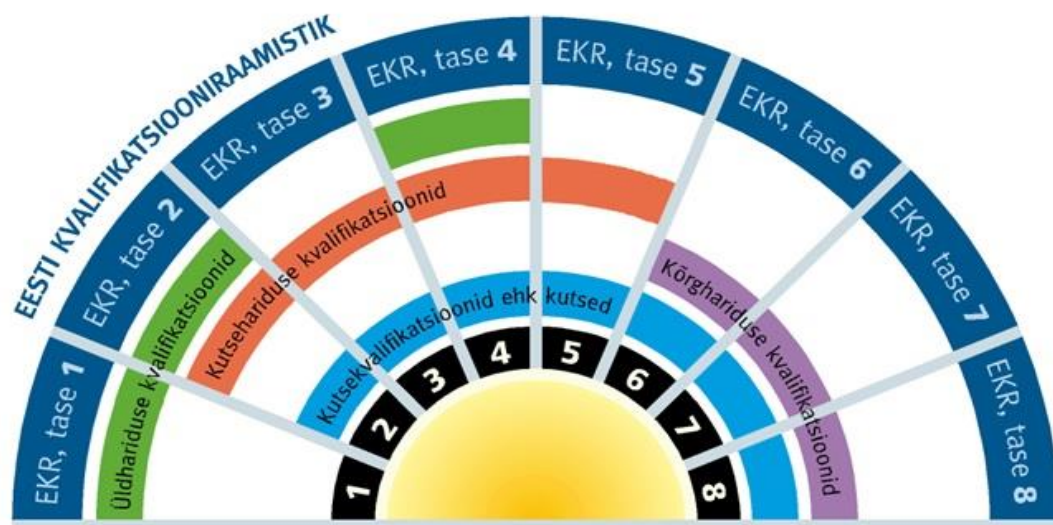

Joonis 1. Kompetentsuse ring

Allikas: (Kutsesüsteem)

Nagu eelnevas alapeatükis esitati, siis Eesti kvalifikatsiooniraamistik loodi Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku 2008 alusel. Varasemalt Eestis kehtinud 5-tasemeliselt kutseraamistikult toimus üleminek 8-tasemelisele kutseraamistikule. (Blank, 2012) Joonisel 2 esitatud 8-tasemeline Eesti Kvalifikatsiooniraamistik jõustus 1. septembril 2008. aastal uue kutseadusega ning see sisaldab kõiki ametlikult tunnustatud kvalifikatsioone. EKR koosneb neljast alaraamistikust (Eesti Kvalifikatsiooniraamistik ...):

- 1) üldhariduse kvalifikatsioonid (EKR, tase 1 ja 2);
- 2) kutsehariduse kvalifikatsioonid (EKR, tase 2, 3, 4 ja 5);
- 3) kutsekvalifikatsioonid ehk kutsed (EKR, tase 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8);
- 4) kõrghariduse kvalifikatsioonid (EKR, tase 6, 7 ja 8).

Joonis 2. Eesti kvalifikatsiooniraamistik (EKR)

Allikas: (Eesti Kvalifikatsiooniraamistik ...)

EKR-i kutsetasemed on järjestatud nii, et iga järgmine tase nõuab kõrgemat formaalhariduslikku kvalifikatsiooni. Ka EQF on 8-tasemeline ning seega on EKR sellele sarnane. Tegelikult võisid EL-i riigid vastavalt vajadusele luua enam või vähem tasemeid, kui vastavas riigis poleks olnud vajalik võtta kasutusele 8-tasemeline raamistik. (Explaining ...)

Eestis korraldab kutsestandardite koostamist ja koordineerib kutseksamite korraldamist Kutsekoda. Sihtasutus Kutsekoda loodi 2001. aasta augustis ning see jätkas Eesti Kaubandus-Tööstuskoja poolt 1997. aastal alustatud kutsesüsteemi loomist. Kutsekoja tegevuse peamised eesmärgid on ühtse ja korrastatud kutsesüsteemi loomisele ja arendamisele kaasaaitamine ning Eesti töötajate kvalifikatsiooni võrreldavuse ja teiste riikide poolt tunnustamise saavutamiseks vajalike eelduste loomine. (Kutsekoda)

Enamikel ametikohtadel on kutsetunnistuse omamine Eestis vabatahtlik ning see ei ole eelduseks töötamisele. Hoolimata kutsetunnistuse vabatahtlikkusest on selle omamisel palju positiivseid aspekte. Näiteks annab kutsetunnistuse omamine tööturul eelise teiste töötajate ees. Lisaks aitab kutsetunnistus tõestada, et on omandatud kutsestandardis välja toodud oskused ja teadmised. Peale töötaja aspekti on kutsesüsteem oluline ka riigi arengule ja konkurentsivõimele tervikuna, sest kui riigis on toimiv kutsesüsteem, siis omandatakse just selliseid teadmisi ja oskusi, mis on tööturul tõesti vajalikud. (Kuidas saab ...)

2015. aasta 18. juulil jõustus Vabariigi Valitsuse määrus „Kutsetegevuse valdkondade loetelu, kutsenõukogude nimetused, moodustamine ja lõpetamise kord, töökorraldus ning

kutsenõukogusse institutsioonide esindajate nimetamise kord ja nende volituste kestus“. Eelnimetatud määrusega kinnitati järgnevad 14 kutsetegevuse valdkonda: arhitektuur, geomaatika, ehitus ja kinnisvara; energeetika, mäe- ja keemiatööstus; haridus; infotehnoloogia ja telekommunikatsioon; kultuur; metsandus; sotsiaalhoolekanne; teenindus; tehnika, tootmine ja töötlemine; tervishoid; toiduainetööstus ja põllumajandus; transport ja logistika; vara- ja isikukaitse; äriteenindus ja muu äritegevus.

Majandusarvestusega seotud kutsealad kuuluvad eelneva loetelu viimasesse valdkonda. Äriteeninduse ja muu äritegevuse valdkonda kuuluvad järgnevad kutsealad: bürootöö, juhtimine ja haldus, kindlustus, nõustamine, personalitöö ja raamatupidamine. (Kutsetegevuse valdkondade...) Iga kutseala kirjeldatakse kutsestandardites, mis on jaotatud kutsetaseme järgi. Raamatupidamise kutseala kehtivaid kutsestandardeid on kolm ja need on (Kutsestandardid, Sihtasutus Kutsekoda):

- 1) raamatupidaja, tase 5;
- 2) vanemraamatupidaja, tase 6;
- 3) juhtivraamatupidaja, tase 7.

Järgnevas peatükis tutvustatakse eelnimetatud kutsestandardeid ning selgub, millised kompetentsuse nõuded on kehtestatud erinevatele raamatupidaja kutseeksamitele.

1.3. Eesti Raamatupidajate Kogu kui raamatupidaja kutset andev organ

Raamatupidamine hõlmab laiemas vaates majandusüksuse majandusanalüüsi, majandusüksuse tegevuse planeerimist ja sisekontrolli. Kitsamas tähenduses on see finantsarvestuse osa, mis tegeleb raamatupidamiskannetega. (Raamatupidaja ...)

Raamatupidamise valdkonnas on kutse andmist korraldava organi õigus antud ainult Eesti Raamatupidajate Kogule. (Kutse andmine) Kutseseaduse paragrahvi 10 lõige 1 sätestab, et kutset andva organina võib tegutseda kutseasutuse korraldatud avalikul konkursil kutsenõukogu otsusega võitjaks kuulutatud ja kutseregistris sellekohast registreeringut omav juriidiline isik või tema asutus või riigi- või valitsusasutus. Lisaks määratakse registreerimisel kutsestandarditest tulenevad kutsenimetused ja tasemed, mille suhtes on kutse andjal õigus kutseid anda. (Kutseseadus, paragrahv 10, lg 1) Kutse andja peab moodustama hindamise ja sertifitseerimise tarbeks kutsekomisjoni ja hindamiskomisjoni. (Tammeraja, 2015) Kutse

andmist korraldab Eesti Raamatupidajate Kogus tegutsev kutsekomisjon, millel on 15 liiget, kes kõik on raamatupidamise valdkonnas tugevad spetsialistid. (Kutsekomisjon)

Eesti Raamatupidajate Kogu (edaspidi ERK) loodi 1996. aastal mittetulundusühinguna. ERK-i peamisteks eesmärkideks on (Eesti Raamatupidajate Kogu ...):

- 1) ühendada Eesti raamatupidajaid oma elukutse, kohustuste ja õiguste teostamiseks;
- 2) levitada raamatupidajatele suunatud teadmisi ja kogemusi;
- 3) hoida ja väärtustada raamatupidaja elukutse mainet ja staatust ühiskonnas;
- 4) väljendada oma liikmeskonna seisukohti aruteludel ning läbirääkimistel;
- 5) arendada koostööd sarnaseid eesmärke taotlevate organisatsioonide ja isikutega.

Raamatupidamise kutsealal on ERK kutse andjaks alates 2002. aastast. (Tammeraja, 2015) ERK loosung on „ERK ühendab, teavitab, toetab“ ning need märksõnad tähistavadki MTÜ peamisi tegevusi. Nad ühendavad ja esindavad oma liikmeid üle Eesti. Liikmeteks võivad olla näiteks: raamatupidajad, audiitorid, finantsjuhid ja ökonomistid. ERK-l on nii füüsilisest isikust kui ka juriidilisest isikust liikmed. (Blank, 2015)

Raamatupidajate kutsete andmisega alustas ERK 27. novembril 2004. aastal, kui toimus esimene raamatupidajate kutseksam. (Blank, 2015) Sellest ajast kuni 2016. aasta mai alguseni on väljastatud kokku 2808 kutsetunnistust. (Kutsetunnistused) Kutseksamit saab hetkel sooritada kahe kutsestandardi järgi, nendeks on: raamatupidaja, tase 5 ja vanemraamatupidaja, tase 6. Lisaks märgitutele on võimalik kuni 31. detsembrini 2016. aastani anda kutset raamatupidaja assistent I kutsestandardi alusel nendele, kes on õppinud vastava kutsestandardi põhjal koostatud kutseõppe õppekaval. Veel ei saa eksamit sooritada juhtivraamatupidaja, tase 7 kutsestandardi järgi. (Kutsestandardid. Eesti Raamatupidajate Kogu)

Kuigi praeguseks on kehtetuks tunnistatud nii raamatupidaja assistent I, raamatupidaja II kui ka raamatupidaja III kutsestandardid, siis kõik nende tasemete alusel väljaantud kutsetunnistused kehtivad vastavalt väljastatud tähtaegadele. Neid kutsetunnistusi aga uute vastu ümber ei vahetata, vaid soovi korral väljastab kutseregister kutsetunnistuse omanikule uue kutsetaseme kohta õiendi. Kusjuures kutsetunnistusele, mis on väljastatud eelmiste kutsestandardite alusel, on kutseregistris lisatud uue raamistiku tasemenumber. (Blank, 2012)

Kutseksamid raamatupidamise alal toimuvad kaks korda aastas, tavaliselt kevadel ja sügisel. Kevadel sooritavad raamatupidaja kutseeksameid ka palju kutsekooli lõpetajaid, kellele antakse eksami sooritamisel koos kooli lõputunnistusega ka raamatupidaja kutse ning seega toimuvad eksamid mitmetes paikades üle Eesti. (Püvi, 2015) Näiteks 2016. aasta

kevadadel toimusid kutseksamid 7. mail ning neid sai sooritada viies kohas (Mõdriku, Olustvere, Pärnu, Tallinn ja Tartu). Siiski tuleb täpsustada, et eelnimetud kohtades sai sooritada raamatupidaja (tase 5) kutseksamit, aga vanemraamatupidaja (tase 6) kutseksamit oli võimalik sooritada vaid Tallinnas. (Kutseksamid)

2011. aasta rahvaloenduses määratlesid end raamatupidajaks 11 000 inimest ning üle 5000 inimese määratles ennast arvestusvaldkonna spetsialistiks. See tähendab, et 2011. aasta andmete alusel on Eesti ligikaudu 16 000 inimest, kes töötavad raamatupidamisalaseid teadmisi nõudvatel ametikohtadel. (Püvi, 2015) Tabelis 1 on välja toodud, kui palju kutsetunnistusi on iga kutsestandardi kohta kutseregistrisse kantud 16. mail 2016. aasta seisuga. Tabelisse ei ole lisatud 7. mail 2016. aastal toimunud kutseksamite alusel väljastatud kutsetunnistusi, kuna eksamite tulemused polnud lõputöö kirjutamise hetkeks veel teada. Võrreldes rahvaloendusest saadud võimalikku raamatupidajate arvu kutsetunnistust omavate raamatupidajatega, on võimalik tõdeda, et kutsetunnistust omavate raamatupidajate arv on väike, vaid umbes 18 protsenti.

Tabel 1. Raamatupidajate kutsetunnistuste arv iga kutsestandardi kohta

Kutsestandard	Kutsetunnistuste arv
Raamatupidaja assistent I	2278
Raamatupidaja II	61
Raamatupidaja III	0
Raamatupidaja, tase 5	324
Vanemraamatupidaja, tase 6	145
Juhtivraamatupidaja, tase 7	0

Allikas: (Kutsetunnistused)

Nii raamatupidaja III kui ka juhtivraamatupidaja kutsetunnistusi on 0, kuna nendel tasemetel polnud/pole võimalik omandada kutset. Seoses üleminekuga 8-tasemelisele kvalifikatsiooniraamistikule on raamatupidaja II tase üsna võrdne kehtiva vanemraamatupidaja kutsetasemega ning raamatupidaja assistent I tase on sarnane raamatupidaja viienda kutsetasemega, kuid raamatupidaja assistent I tasemel puudub juhtimisarvestuse moodul testi osas. (Tammeraja, 2015)

2. RAAMATUPIDAJA KUTSEEKSAMITE TUTVUSTUS JA KORRALDUS

2.1. Raamatupidajate kutsestandardite tutvustus

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning selle töö hästi tegemiseks vajalikke oskusi, teadmisi ja hoiakuid. (Raamatupidaja ...) Kutsetunnistus on raamatupidaja kvaliteedimärk ning see suurendab ka tööandja kindlustunnet raamatupidaja värbamisel. Raamatupidamise kutsestandardi loodigi selleks, et suurendada tööandja kindlustunnet ning kehtestada ühtsed hindamisreeglid raamatupidajate teadmiste ja oskuste kohta. Lisaks teab tööandja ilma täiendava uurimiseta, milliseid oskusi ja võimeid saab uuelt raamatupidajalt oodata. (Tammeraja, 2015)

Raamatupidaja on töötaja, kelle ülesandeks on korraldada ettevõtte raamatupidamine nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava info saamine majandusüksuse finantsseisundist ja finantstulemusest. Eestis peab raamatupidaja oma töös juhinduma Eesti heast raamatupidamistavast ja/või Euroopa Liidus tunnustatud standarditest, arvestuse ja aruandluse põhimõtetest. Lisaks peab raamatupidaja tegutsema vastavalt kutse-eeetika nõuetele. (Millega tegeleb ...)

Kuna 1. jaanuaril 2014. aastal läks Eesti üle ühtsele Euroopas kehtivale 8-tasemelisele kvalifikatsiooniraamistikule, siis muudeti kutsetasemeid ka raamatupidamise valdkonnas. Varem kehtisid Eestis raamatupidajatele järgnevad kutsetasemed: raamatupidaja assistent I, raamatupidaja II ja raamatupidaja III. Hetkel kehtivad järgnevad 3 kutsetaset: raamatupidaja (tase 5), vanemraamatupidaja (tase 6) ja juhtivraamatupidaja (tase 7). (Tammeraja, 2015)

Kuigi Eestis mindi üle 8-tasemelisele kvalifikatsiooniraamistikule 2014. aasta alguses, siis tegelikult hakati nii 5. kui ka 6. taseme kutsetunnistusi väljastama juba 2013. aastal, kuna raamatupidamise valdkonnas toimus üleminek 5-tasemeliselt raamistikult 8-tasemelisele kvalifikatsiooniraamistikule varem kui osades teistes valdkondades. Kui võrrelda eelmisi kutsetasemeid hetkel kehtivatega, siis on võimalik tõdeda, et eelmine raamatupidaja II

kutsetase oli võrdne vanemraamatupidaja (tase 6) kutsetasemega. Vana standardi raamatupidaja assistent I tase on sarnane praeguse raamatupidaja (tase 5) tasemega, kuid raamatupidaja assistent I tasemel puudub kutsestandardis juhtimisarvestuse moodul. (Tammeraja, 2015) Selleks, et raamatupidaja assistent I kutsetunnistust omavad raamatupidajad saaksid endale raamatupidaja, tase 5 kutsetunnistuse, peavad nad lisaks sooritama vaid juhtimisarvestuse mooduli eksami, kuna seda valdkonda ei käsitletud raamatupidaja assistent I kutseeksamil. Raamatupidaja III kutsetaset aga juhtivraamatupidaja (tase 7) kutsetasemega ei seotud, kuna Eestis polnud ühtegi raamatupidajat, kellel oleks olnud raamatupidaja III kutsetunnistus. Praeguseks kehtivuse kaotanud raamatupidaja assistent I kutsestandardi järgi kestab kutse andmine kuni käesoleva aasta 31. detsembrini nendele inimestele, kes on õppinud vastava kutsestandardi järgi koostatud kutseõppe õppekaval. (Kutsestandardid, Eesti Raamatupidajate Kogu)

Raamatupidaja, tase 5 kutsestandardis on välja toodud antud kutsetunnistust taotleva raamatupidaja töö kirjeldus. Raamatupidaja tegeleb peamiselt finantsarvestusega, kuid ka finantsaruannete analüüsiga, maksuarvestusega ja nii kulu- kui ka eelarvestusega. Kutsestandardis välja toodud tase 5 raamatupidaja peamised tööülesanded on seotud igapäevase raamatupidamise tööga, milleks võivad olla näiteks majandussündmuste kirjendamine, deklaratsioonide täitmine ja aruannete koostamine. Töö eeldab nii isiklikku vastutust kui ka iseseisvust, kuid kindlasti peab raamatupidaja olema ka koostööaltis. Selle taseme raamatupidaja töötab enamasti kellegi juhendamisel. (Raamatupidaja ...)

Raamatupidaja tase 5 kutsestandard sätestab kutsealase ettevalmistuse: soovituslik erialane kutseharidus keskhariiduse baasil ja/või eelnev töökogemus raamatupidajana ja/või läbitud raamatupidamise täienduskoolitused. Selle taseme korral on kutse antud tähtajatult ehk see kutsetunnistus ei aegu ning seega seda ei pea taastõendama. Tuntumad ja enamlevinud ametinimetused raamatupidaja, tase 5 korral on: raamatupidaja, palgaarvestaja, raamatupidaja assistent, kassapidaja ja andmesisestaja. (Ibid.)

Vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardi kohaselt tegeleb raamatupidaja finantsarvestusega, juhtimisarvestusega, kuluarvestusega, finantsaruannete analüüsiga, maksuarvestusega ja eelarvestamisega. Nende põhilisteks tööülesanneteks on: igapäevased raamatupidamisega seonduvad tööd, eelarvete ja finantsaruannete koostamine, finantstegevuse analüüs ning tööde ja ülesannete õigeaegne ja efektiivne täitmine. Vanemraamatupidaja töö

eeldab nii märkimisväärset vastutust kui ka iseseisvust ning vajaduse korral ka teiste meeskonnaliikmete juhendamist ja kontrollimist. (Vanemraamatupidaja ...)

Vanemraamatupidaja kutse taotlemisel on nõutav bakalaureusekraad või rakendus- kõrgharidus ja 2-aastane töökogemus raamatupidajana. Lisaks on oluline ka pidev enesetäiendamine selleks, et olla kursis erinevate regulatsioonide muutustega ning anda tööandjale ja ühiskonnale kindlustunne, et nõutud kutsealased oskused on teenuste osutamiseks piisavad. (Ibid.) Kuuenda taseme kutse kehtib 5 aastat ning seejärel tuleb kutsetunnistust regulaarselt uuendada. Samas kehtib ka VÕTA (varasemate õpingute ja töö arvestamise) kord, mille alusel saab kutsetunnistuse kehtivusaega pikendada ka ilma korduseksameid tegemata. (Tammeraja, 2015) Enimlevinud ametinimetused 6. taseme raamatupidaja kohta kutsestandardi kohaselt on raamatupidaja, vanemraamatupidaja ja pearaamatupidaja. (Vanemraamatupidaja ...)

Juhtivraamatupidaja, tase 7 kutsestandardi kohaselt tegeleb juhtivraamatupidaja finantsarvestusega, juhtimisarvestusega, kuluarvestusega, finantsaruannete analüüsiga, maksuarvestusega, eelarvestusega kui ka audiitorkontrolliga. Tööülesanded on juhtivraamatupidajal erialaselt keerukamad kui raamatupidajal või vanemraamatupidajal. Lisaks igapäevase raamatupidamise töö planeerimisele ja juhtimisele juhendab ta teisi töötajaid ning teostab nende töö üle järeelvalvet. Ka koostab juhtivraamatupidaja eelarveid, peab kontrolli kulude üle, teostab finantstegevuse analüüsi ning tagab ressursside efektiivse kasutamise. Lisaks kõigele eelnevale peab juhtivraamatupidaja olema pädev vastu võtma õigeid rahandusalaseid otsuseid ja omama oskust finantsriskide maandamiseks. Töö eeldab suurt isiklikku vastutust ja iseseisvust ning ka koostöövõimet ja vastutust alluvate töö eest. (Juhtivraamatupidaja ...)

Juhtivraamatupidaja, tase 7 taotlemisel on vajalik kõrgharidus, milleks on magistri- kraad või sellele vastav kvalifikatsioon. Ka on nõutav 5-aastane töökogemus raamatupidajana. Lisaks on oluline pidev enesetäiendamine, et olla kursis kõigi vajalike regulatsioonide muutustega. (Ibid.) Selleks, et oleks garanteeritud raamatupidaja teadmiste ja oskuste vastavus standardile, tuleb juhtivraamatupidaja, tase 7 korral taastõendada oma kutsetunnistust iga 5 aasta tagant. (Tammeraja, 2015) Enimlevinud ametinimetused, mis vastavad juhtivraamatupidaja, tase 7 kutsestandardi oskustele, on raamatupidaja, vanemraamatupidaja, pearaamatupidaja, finantsjuht ja controller. (Juhtivraamatupidaja ...)

Tabelis 2 on välja toodud kehtivate raamatupidaja kutsestandardite võrdlus.

Tabel 2. Raamatupidamise alaste kutsestandardite võrdlus

Nõuded	Raamatupidaja, tase 5	Vanemraamatupidaja, tase 6	Juhtivraamatupidaja, tase 7
Peamised tööülesanded	Igapäevane tegevus	Raamatupidaja, tase 5 ülesanded	Vanemraamatupidaja, tase 6 ülesanded
	Majandussündmuste kirjendamine	Eelarvete ja finantsaruanne koostamine	Võtab vastu rahandusalaseid otsuseid
	Deklaratsioonide täitmine	Finantstegevuse analüüs	Maandab finantsriske
	Aruannete koostamine	Teiste meeskonnaliikmete juhendamine	
Vastutuse ulatus	Vastutab enda töö eest	Vastutab ka meeskonnaliikmete töö eest	Vastutab ka meeskonnaliikmete töö eest
Haridustase	Soovituslik erialane kutseharidus keskhariduse baasil	Bakalaureusekraad või rakenduskõrgharidus	Magistrikraad
Töökogemus	ja/või eelnev töökogemus raamatupidajana ja/või läbitud erialased täiendkoolitused	Vähemalt 2-aastane töökogemus	Vähemalt 5-aastane töökogemus
Kutsetunnistuse kehtivusaeg	Tähtajatu	Tähtajaline, iga 5 aasta järel taastõendamine	Tähtajaline, iga 5 aasta järel taastõendamine

Allikas:(Autori koostatud, allikate Juhtivraamatupidaja, Raamatupidaja, Vanemraamatupidaja alusel)

Tabelist 2 on mõista, et raamatupidaja töö jaoks olulised teadmised, kogemused ja vastutuse ulatus suurenevad kutsetasemete suurenedes. Näiteks kui raamatupidajal, tase 5 on nõutud baasteadmised vähestest valdkondadest ning madalam haridus ja vähene töökogemus, siis juhtivraamatupidajal, tase 7 on nõutud süvateadmised paljudest valdkondadest ning kõrgem haridus ja vähemalt 5-aastane töökogemus. Seega paljud raamatupidajad võivad liikuda kutsetunnistuste omistamisega madalamalt astmelt üha kõrgemale astmele.

2.2. Raamatupidajate kutseksamite finantseerimine, ülesehitus ja hindamine

Alapeatükis kirjeldatakse raamatupidajate kutseksami tasu ja selle finantseerimist. Lisaks tuuakse välja, millised on erinevate tasemete raamatupidaja kutseksamite ülesehitused ning kuidas toimub eksamitööde hindamine.

Kutseaaduse järgi katab kulud kas kutset taotlev isik või tööandja töötajale täienduskoolituseks ettenähtud vahenditest või Eesti Töötukassa tööturuteenuste ja –toetuse

sihtkapitalist või riigieelarve eraldistest. (Kutseseadus, § 17 lg 2) Lihtsustatult võetuna maksab seega eksamitasu kas eksaminand ise, tema tööandja, Eesti Töötukassa või Eesti Vabariik riigieelarve eraldistest.

Kutseseaduse paragrahvi 17² lõike 1 alusel kaetakse kutseõppe tasemeõppe riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud koolituskohal õppiva õpilase õppe lõpetamiseks sooritatava kutseeksami kulud riigieelarvest. Kuid kutseseaduse paragrahv 17² lõike 4 alusel kaetakse kutseõppe tasemeõppe riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud koolituskohal õppinud lõpetaja kutseeksami kulud üks kord. Kulud kaetakse, kui ta on kutseeksamil osalenud kas õppeaja jooksul või aasta jooksul pärast lõpetamist, juhul kui kutseõppeasutusel või rakenduskõrgkoolil ei ole asjaomasel õppekaval konkursita valitud kutse andja õigust. Raamatupidajate kutsetunnistuste väljastamiseks Eestis ühelgi kutseõppeasutusel ega rakenduskõrgkoolil õigust ei ole ning seetõttu kaetaksegi raamatupidamisvaldkonnas kutseeksamit sooritava lõpetaja kulud, kuid vaid ühel korral.

Tabelis 3 on välja toodud eksamitasud vastavalt kutsestandardile ning lisatud on ka mäрге, kas kutseõppeasutusel või rakenduskõrgkoolil on võimalik hüvitada kutseeksamitasu.

Tabel 3. Raamatupidaja kutseeksamite sooritamise tasu ja kutseeksami eest tasuja vastavalt kutsestandarditele

Kutsestandard või lisamoodul	Eksami-tasu	Eksamitasu ERK liikmetele	Eksami eest tasujaks saab olla kutseõppeasutus või rakenduskõrgkool
Raamatupidaja assistent I	70 €	55 €	Jah
Raamatupidaja, tase 5 juhtimisarvestuse lisamoodul	30 €	30 €	Jah
Raamatupidaja, tase 5	75 €	60 €	Jah
Vanemraamatupidaja, tase 6	160 €	130 €	Ei
Juhtivraamatupidaja, tase 7	Pole teada	Pole teada	Ei
Kvalifikatsiooni taastõendamine	80 €	80 €	Ei

Allikas: (Autori koostatud, allika Kutseksamid alusel)

Tabelist 3 lähtuvalt saab väita, et kutsetasemete suurenedes tõuseb ka eksamitasu suurus. Juhtivraamatupidaja, tase 7 eksamitasu pole veel teada, kuna hetkel pole võimalik veel

7. taseme kutseksamit sooritada, sest kutseoskused selle taseme kohta on veel välja töötamisel. Kutse kvalifikatsiooni taastõendamine on vajalik vaid vanemraamatupidaja, tase 6 ja juhtivraamatupidaja, tase 7 kutsetunnistuse pikendamisel. Veel on tabelis toodud, et madalamate tasemete kutseksamite eest tasujaks saab olla ka kutseõppeasutus või rakenduskõrgkool. Nimelt eelnevas alapeatükis kirjeldatuna on üks soovituslikust haridustasemest nii raamatupidaja assistent I kui ka raamatupidaja, tase 5 kutsestandardis kutseharidus keskhariduse baasil ning seega on sellise eriala lõpetajatel võimalik sooritada oma õpingute lõpus madalaima taseme kutseksam. Kutseharidusstandardi paragrahv 26 lõike 1 põhjal loetakse kutseõppes viienda taseme õpingud lõpetanuks pärast õppekavas kirjeldatud kvalifikatsioonile või osakutsele vastavate õpiväljundite saavutamist. (Kutseharidusstandard, § 26 lg 1) Seega on sage juhus, kus raamatupidajate viienda taseme kutseõppe lõpetaja kutseksami eest tasub kutseõppeasutus või rakenduskõrgkool.

Eksamite hindamiseks ehk kutse taotleja kompetentsuse hindamiseks moodustab kutsekomisjon hindamiskomisjoni. Selle liikmed peavad olema vajalike erialaste teadmiste ja kogemustega (kutsealane, kutsesüsteemialane ja hindamisalane kompetentsus) ning nad peavad olema ka erapooletud hindajad. Hindamiskomisjoni peamisteks ülesanneteks on kutseksami hindamine ja vastuvõtmine ning protokollide koostamine hindamise korraldamise ja tulemuste kohta ning lisaks selle protokollide esitamine kutsekomisjonile. (Kutseseadus, § 19)

Kõikide kutsestandardite puhul viiakse kutset taotleva isiku kompetentsuse hindamine läbi kahes etapis. Esimeses etapis hinnatakse, kas taotleja esitatud dokumendid on kooskõlas soovitud kutse saamiseks kehtestatud nõuetele. Teises etapis toimub kompetentsuse kombineeritud kirjalik hindamine. Selleks sooritavad kutset taotlevad isikud eksami, mis koosneb testist ja praktilistest ülesannetest. (Hindamisstandardid)

Hindamiskomisjon hindab eraldi testi osa ja ülesandeid, kus igale õigele vastusele on kehtestatud teatud arv punkte. Tabelis 4 on toodud, millistest ülesannetest koosnevad erinevate tasemete eksamid. Tabelis toodud andmete põhjal on võimalik väita, et liites raamatupidaja assistent I eksami ülesehituse raamatupidaja, tase 5 juhtimisarvestuse lisamooduli eksami ülesehitusega, siis saadakse kokku raamatupidaja, tase 5 eksami ülesehitus. Seega on tõesti need kaks taset omavahel seotud. Vanemraamatupidaja, tase 6 eksamis on õige/väär, test või valikvastustega ülesanded ja ka pikemad ülesanded.

Tabel 4. Raamatupidajate kutseeksamite ülesehituse tutvustus ja kutseeksami edukaks sooritamiseks vajalik määr

Osa	Eksam	Soorituse määr
Raamatupidaja assistent I		
I	16 testküsimust, iga küsimus umbes 6 punkti, kokku 96 punkti	Kogu töö 65%
II	6 ülesannet, iga küsimus umbes 16 punkti, kokku 96 punkti	
Raamatupidaja, tase 5 juhtimisarvestuse lisamoodul		
III	10 juhtimisülesannet, kokku 96 punkti	Osa kokku 65%
Raamatupidaja, tase 5		
I	16 testküsimust, iga küsimus umbes 6 punkti, kokku 96 punkti	I ja II osa kokku 65%
II	6 ülesannet, iga küsimus umbes 16 punkti, kokku 96 punkti	
III	10 juhtimisülesannet, kokku 96 punkti	Osa kokku 65%
Vanemraamatupidaja, tase 6		
I	5 ülesannet õige/väär, iga küsimus umbes 2 punkti ja 25 testülesannet või küsimust valikvastustega, iga küsimus umbes 5 punkti	Kogu töö 65% (sh I osa on 40% ja II osa on 60% tulemusest)
II	3 pikemat ülesannet (sh reguleerimiskannete kirjendamine, bilansi ja kasumiaruande koostamine moodustab 50%; rahavoogude aruande koostamine moodustab 20%; palgaarvestus ja maksud moodustab 30% II osa tulemusest)	
Juhtivraamatupidaja, tase 7		
	Veel ei korraldata eksamit, kutseoskusnõuded on väljatöötamisel	-

Allikas: (Autori koostatud, allikate Kutseksamid ja Tinitis alusel)

Tabel 4 viimases veerus on välja toodud suhtarv, mis on vajalik kutse omistamiseks. Soorituse määr on kõikide eksamite puhul 65%, kuid näiteks peab nii raamatupidaja, tase 5 kui ka juhtimisarvestuse lisamooduli III osale (juhtimisarvestuse osale) peab andma kokku 65% õigeid vastuseid. Lisaks 5. taseme raamatupidaja kutseeksami puhul peavad I ja II osa kokku saavutama 65% õigeid vastuseid. Vanemraamatupidaja eksami korral peab I ja II osaga kokku saavutama vähemalt 65% õigeid vastuseid, kusjuures eksamitöö I osa moodustab 40% kogutööst ning eksamitöö II osa moodustab 60% kogutööst.

2.3. Eesti raamatupidajate kutseksamite võrdlus naaberriikide kutseksamitega

Kutsealane reguleerituse aste erineb riigiti väga suuresti. Käesolevas alapeatükis võrreldakse Eesti raamatupidajate kutsequalifikatsiooni olemust Eesti lähinaabritega – Läti ja Soomega. Nii Eestis, Lätis kui ka Soomes on raamatupidaja kutsetunnistuse omandamine vabatahtlik tegevus ning ka sertifitseerimata isikutel on õigus töötada raamatupidajana. Enamasti eeldab sertifikaadi ehk kutsetunnistuse saamine kutseksami sooritamist ja ka teatavat töökogemust antud tegevusvaldkonnas. (Kallaste, Praulinš, 2010)

Tabelist 5 on toodud, millised on raamatupidaja kutsestandardid ning nendele vastavad nõuded Eestis võrrelduna Läti ja Soomega.

Tabel 5. Raamatupidaja kutsestandardid riigiti ja nendele vastavad nõuded

Riik	Kutsestandard	Nõutud haridustase	Nõutud erialane töökogemus
Eesti	Raamatupidaja assistent I tase	Keskharidus	Ei nõuta
	Raamatupidaja, tase 5	Soovituslik kutsekeskharidus	Soovitav töökogemus
	Vanemraamatupidaja, tase 6	Bakalaureusekraad või rakenduskõrgharidus	2 aastat raamatupidajana
	Juhtivraamatupidaja, tase 7	Magistrikraad	5 aastat raamatupidajana
Läti	Professionaalse raamatupidaja kõrgem tase (<i>Augstakas pakapes profesionala gramatveza</i>)	Kõrgharidus	1) 3 aastat pearaamatupidajana või 2) 5 aastat raamatupidajana või 3) 5 aastat juhina majandusvaldkonnas
Soome	KLT-raamatupidaja (<i>KLT-kirjanpitäjä</i>)	1) Kõrgharidus ja 3-aastane töökogemus või 2) Kutseharidus ja 10-aastane töökogemus või 3) 20 aastat töökogemust	

Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisa 1 toodud allikad)

Kõige enam erineb Eesti teistest selle poolest, et Eestis on rohkem kui üks kutsestandard ja liikudes madalamalt tasemelt kõrgemale on ka enam nõudeid. Nii Lätis kui ka Leedus on raamatupidajatel võimalik teha vaid ühe taseme kutseksamit. Varem oli ka Lätis võimalik teha kahe erineva taseme raamatupidaja kutseksameid, kuid hetkel on võimalik sooritada vaid kõrgema taseme raamatupidaja (*Augstakas pakapes profesionala gramatveza*) kutseksamit, kuna madalama taseme eksami sooritajate arv oli liialt väike.

Tabelis 6 on välja toodud nii Eesti, Läti kui ka Soome kutseksamite korraldus. Selle alusel on kõige kauem eksameid raamatupidaja kutse väljaandmiseks tehtud Soomes. Eestis antakse raamatupidaja kutsetunnistusi välja alates 2004. aastast, kuid kehtivaid raamatupidaja, tase 5 ja vanemraamatupidaja, tase 6 kutsetunnistusi väljastatakse 2013. aastast. Siiski võrreldes Läti ja Soomega hakati Eestis kutsetunnistusi hiljem väljastama. Lätis pole eksam ühepäevane, kuna seal tuleb sooritada neli eraldiseisvat eksamit järgnevatel valdkondades: finantsarvestus, juhtimisarvestus, Läti maksusüsteem ja äriõigus. Nende eksamite sooritamiseks kulub aega umbes üks aasta. Veel on võimalik välja tuua, et kõige odavam on raamatupidaja kutseksamite sooritamine just Eestis. Enamik kutsetunnistustest on tähtajalised, vaid Eesti 5. taseme raamatupidaja kutsetunnistus on tähtajatu.

Tabel 6. Kutseksamite korraldus riigiti

Riik	Eesti			Läti	Soome
Kutsetase	Raamatu- pidaja, tase 5	Vanem- raamatupidaja, tase 6	Juhtiv- raamatu- pidaja, tase 7		
Eksameid korraldatakse	Aastast 2013 (2004)*	Aastast 2013 (2004)*	Ei korraldata	Aastast 2000	Aastast 1980
Eksamite sagedus	2 korda aastas (ühepäevane)	2 korda aastas (ühepäevane)	Ei korraldata	4 eraldiseisvat eksamit	1 kord aastas (ühepäevane)
Eksami maksumus/ maksumus ERK liikmele	75 €/60 €	160 €/130 €	Pole veel teada	Iga eksam 80 € ehk kokku 320 €, riigilõiv 90 €	70 € teenustasu, 220 € eksamitasu, 65 € hooldustasu
Kutse-tunnistuse kehtivusaeg	Tähtajatu	Tähtajaline, 5 aastat	Tähtajaline, 5 aastat	Tähtajaline, 5 aastat	Tähtajaline, 3 aastat

Allikad: (Autori koostatud, aluseks lisas 2 toodud allikad)

* kutseksameid on korraldatud 2004. aastast, kui kutseksameid tehti vana kutsesüsteemi järgi. Uue kutsesüsteemi järgi korraldatakse kutseksameid alates 2013. aastast.

Nagu tabelis 6 on toodud, siis enamik raamatupidaja kutsetunnistustest on tähtajalised ning neid tuleb mingi aja pärast taastõendada, et saaks pikendada kutsetunnistuse kehtivust. Taastõendamine tagab raamatupidajate informeerituse muudatustest ning seega on nad pädevad omamaks vastavat kutsetaset ka edaspidi. Paljud uuringud on näidanud, et on olemas tugev seos pideva erialase arengu ning töötaja kompetentsuse ja pädevate tööskuste vahel.

Päevakohaste erialaste teemadega kursis olemine on ülimalt oluline, kas siis näiteks lugedes erialaseid artikleid või osaledes erialastel koolitustel. Pidev erialane areng ongi oluline osa elukestvast õppes. (Johnson, 2008)

Tabelis 7 on seetõttu välja toodud, mida peavad erinevate riikide raamatupidajad oma kutsetunnistuse taastõendamiseks tegema. Nii Eesti kui ka Soome puhul kasutatakse mõõtühikuna tunde, kuid Eestis kasutatakse mõõtühikuna akadeemilist tundi (40 akadeemilist tundi on 30 astronoomilist tundi), aga Soomes kasutatakse astronoomilist tundi. Läti kutsetunnistuse taastõendamise süsteem on Eestist ja Soomest erinev ning seal kasutatakse erialase arengu mõõtmiseks punktisüsteemi.

Tabel 7. Kutsetunnistuse taastõendamiseks vajaliku erialase arengu miinimumnõue riigiti

Riik	Erialase arengu miinimumnõue
Eesti	40 akadeemilist tundi (30 astronoomilist tundi) 3 viimase aasta jooksul
Läti	250 punkti 5 aasta jooksul
Soome	36 astronoomilist tundi 3 aasta jooksul (6 päeva koolitust 6h päevas)

Allikad: (Autori koostatud, aluseks lisas 3 toodud allikad)

Lisas 4 on välja toodud täpsustavad nõuded kutsekvalifikatsiooni taastõendamiseks nii Eestis, Lätis kui ka Leedus. Eesti kohta on välja toodud täpsemad vanemraamatupidaja, tase 6 ja juhtivraamatupidaja, tase 7 kutsetunnistuse taastõendamiseks vajalikud tegevused. Lisas 4 olevad andmed on aluseks hindamis põhimõtetele kutse pikendamiseks VÕTA (varasemate õpingute ja töö arvestamise) korra alusel. Kutsetunnistuse kehtivusaja pikendajal on võimalik teha ka uuesti kutseksam, aga kui kutse pikendaja ei soovi sooritada uuesti kutseksamit, siis saab ta kasutada VÕTA korda ning selleks peavad olema täidetud lisa 4 esimeses tabelis olevad nõuded. Nii vanemraamatupidaja kui ka juhtivraamatupidaja kutsestandardi puhul on kutsetunnistuse taastõendamiseks täpselt ühesugused nõuded.

Lisas 4 esitatud teises tabelis on välja toodud, milliste kutsealaste tegevuste eest on võimalik saada Lätis punkte, mida arvestatakse kutsetunnistuse taastõendamisel. Minimaalselt peab aastas sooritama 50 punkti ehk 5 aasta jooksul peab kokku sooritama vähemalt 250 punkti eest tegevusi. Näiteks tabelis oleva esimese tegevuse „teadusartikli koostamine ja avaldamine eelretsenseeritud rahvusvahelistes teadusajakirjades“ punktid saab jagada kahe aasta peale ehk 50 punkti 100 punktist saab üle kanda järgmisesse aastasse. Ka tuleks täiendavalt selgitada, et tabelis toodud viimase tegevuse „e-õpe“ eest on maksimaalselt

võimalik ühe aasta jooksul koguda kuni 25 punkti. Lisaks on oluline töökogemus viimase kolme aasta jooksul enne taastõendamist raamatupidajana, pearaamatupidajana või muus raamatupidamisega seonduvas valdkonnas. Lätis on kutsetunnistuse taastõendamiseks vajalikud tegevused väga täpselt ja selgesõnaliselt piiritletud, mis on kutsetunnistuse taastõendaja jaoks hea, sest inimene teab, mida temalt täpselt oodatakse ja kui suur osatähtsus kogu taastõendamiseks vajalikest punktidest on mingil kindlal tegevusel. Lisaks tagab sellistest tegevustest koosnev punktisüsteem ka reaalselt raamatupidaja pädevuse.

Lisa 4 kolmandas tabelis on välja toodud, kui pikk peab olema Soomes täiendkoolitus selleks, et saaks kutsetunnistust taastõendada ning need andmed on esitatud astronoomilistes tundides. Kui võrrelda seda Eesti nõuetega, siis ilmneb, et Eestis taastõendamiseks nõutav koolituse kogupikkus on lühem kui Soomes. Tabelis on selgitatud, millistes valdkondades peab kindlasti olema koolitustel osaletud. Ka Soomegi nõuded taastõendamiseks vajalikele koolitustele on täpsemad kui Eesti nõuded, kuid mitte siiski nii täpsed kui Läti nõuded.

Arvestades andmeid lisa 4 toodud tabelites, siis kõige vähenõudlikum raamatupidaja kutsetunnistuse taastõendamiseks on Eesti. Raamatupidaja peab osalema 40 akadeemilist tundi koolitustel viimase kolme aasta jooksul ning ette pole kirjutatud koolituste teemavaldkondi, millel osalema peaks. Kõige nõudlikum taastõendamise osas on Läti, kus nõutakse 250 punkti ulatuses koolitusi ja tegevusi 5 aasta jooksul. Nii Eestis kui ka Lätis nõutakse lisaks koolitustele ka erialast tööd viimase kolme aasta jooksul.

Uurides andmeid Lätis sooritatava raamatupidaja kutseeksami kohta selgus, et Lätis pakub raamatupidaja kutset väljastav organ (AARL) ettevalmistuskursusi enne igat tehtavat eksamit. Osaleda saab finantsarvestuse, juhtimisarvestuse, Läti maksusüsteemi ja äriõiguse täiendkursusel ning kursuse käigus peaksid kutseeksami sooritajad eelpool nimetatud teemad veelgi paremini selgeks saama. Kursused pole eksami sooritamiseks kohustuslikud, vaid need on vabatahtlikud. Iga eraldiseisva eksami teema kohta kestab kursus 32 tundi ja iga kursuse maksumus on 130 eurot. (Certification)

Ka Eestis saab osaleda ettevalmistuskoolitustel. Siiski korraldavad Eestis koolitusi erinevad koolitusettevõtted. Koolitusi pakutakse enim just 5 taseme kutseeksami sooritajatele. Nii võib leida 44 akadeemilise tunni pikkuse koolituse, mis maksab 264 eurot (Raamatupidaja, tase 5 kutseeksamiks ettevalmistamine) või 16 akadeemilise tunni pikkuse koolituse, mis maksab umbes 167 eurot (Ettevalmistus ...) või 120 tunnise täiendkoolituse, mis maksab 479-625 eurot. (Registreerimine ...)

3. RAAMATUPIDAJATE KUTSEEKSAMITE KORRALDUST KÄSITLEV UURING

3.1. Uuringu meetoodika ja valimi kirjeldus

Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks ja ülesannete täitmiseks tehti uuring. Seetõttu koostati küsimustik, millega sooviti teada saada raamatupidamise valdkonnas töötavate inimeste arvamust raamatupidajate kutseeksamite kohta. Küsitlus oli mõeldud kõikidele raamatupidamise valdkonna ametite esindajatele. Antud alapeatükis põhjendatakse uurimismeetodi valikut, antakse ülevaade uuringus osalejatest, kirjeldatakse läbiviidud uuringut ning antakse ülevaade sellest, kuidas vastuseid koguti ja töödeldi.

Uuringu teostamisel on alati väga oluline ka uurimismeetodi valik. Kvantitatiivse meetodi korral uuritakse suurte populatsiooni hulkade üldisi tulemusi, mitte nii väga üksikisiku vastuseid, kuna selle uurimismeetodiga soovitakse saada informatsiooni üldistest tulemustest. Peamiselt kogutakse arvandmeid struktureeritud küsimustikega, millest populaarseimad on läbilõike uuringud. Uurimisprobleemi põhiküsimus on „Kui palju?“ ning tulemused esitatakse statistikana. (Crichton, Seers, 2001) Antud bakalaureusetöö korral kasutatakse samuti kvantitatiivset uurimismeetodit, sest soovitakse enim teada saada just suure hulga inimeste üldisi arvamusi. Siiski avatud küsimuste abil soovitakse vähesel määral teada saada ka üksikisikute arvamusi teema kohta.

Andmete kogumiseks koostati internetipõhine küsimustik *Google Forms* keskkonnas. Küsimustik jaotati plokkidesse andmete hilisema analüüsimise eesmärgil. Küsimused ja küsimuste arv sõltusid antud vastustest. Juba teise ploki esimese küsimuse („Kas Teil on raamatupidaja kutsetunnistus?“) vastusest olenes, millised on järgmised küsimused uuringus osalejatele. Olenevalt vastustest oli küsimustikule vastajal võimalik vastata maksimaalselt 25 küsimusele ning selleks kulus orienteeruvalt 10 minutit. Kõik uuringu küsimused ja suunamised järgmisele küsimusele olenevalt vastusest on esitatud töö lisa 5.

Küsimustik sisaldas kolme liiki küsimusi: valikvastustega, skaalal hinnangu andmisega ja avatud küsimusi. Osadel valikvastustega küsimustel oli võimalik vastajal lisada ka ise vastus, kui vastaja loetelust enda jaoks sobivat vastusevarianti ei leidnud. Palju valikvastustega küsimusi oli küsimustikus seetõttu, et vastajatel ei kuluks liialt palju aega ise vastuste välja mõtlemiseks, kui on teada potentsiaalselt võimalikud vastusevariandid. Peale küsimustiku koostamist *Google Forms* keskkonnas lasti teha ka mõned proovivastamised, et testida küsimustest arusaamist ning küsimustiku tehnilist toimimist ja küsimustikule vastamise ajakulu. Peale seda proovivastused kustutati ja paar küsimust sõnastati parema mõistmise eesmärgil ümber ning muudetud küsimustik avati vastajatele. Küsimustik oli vastamiseks avatud ajavahemikul 18.04.2016-27.04.2016.

Uuringu sihtgrupiks olid ettevõtete raamatupidamise valdkonna töötajad – küsimustik edastati nii raamatupidaja assistentidele, raamatupidajatele, vanemraamatupidajatele, pearaamatupidajatele kui ka finantsjuhtidele. Küsimustik saadeti vastajatele e-kirja teel. Küsimustikule vastajad valis autor Äripäeva koostatud TOP-ide põhjal. TOP-ideks olid: ärinõustajate TOP aastal 2014, Eesti Edukamate Ettevõtete TOP 500 aastal 2014 ja 1450 maakondade edukamat firmat TOP aastal 2014.

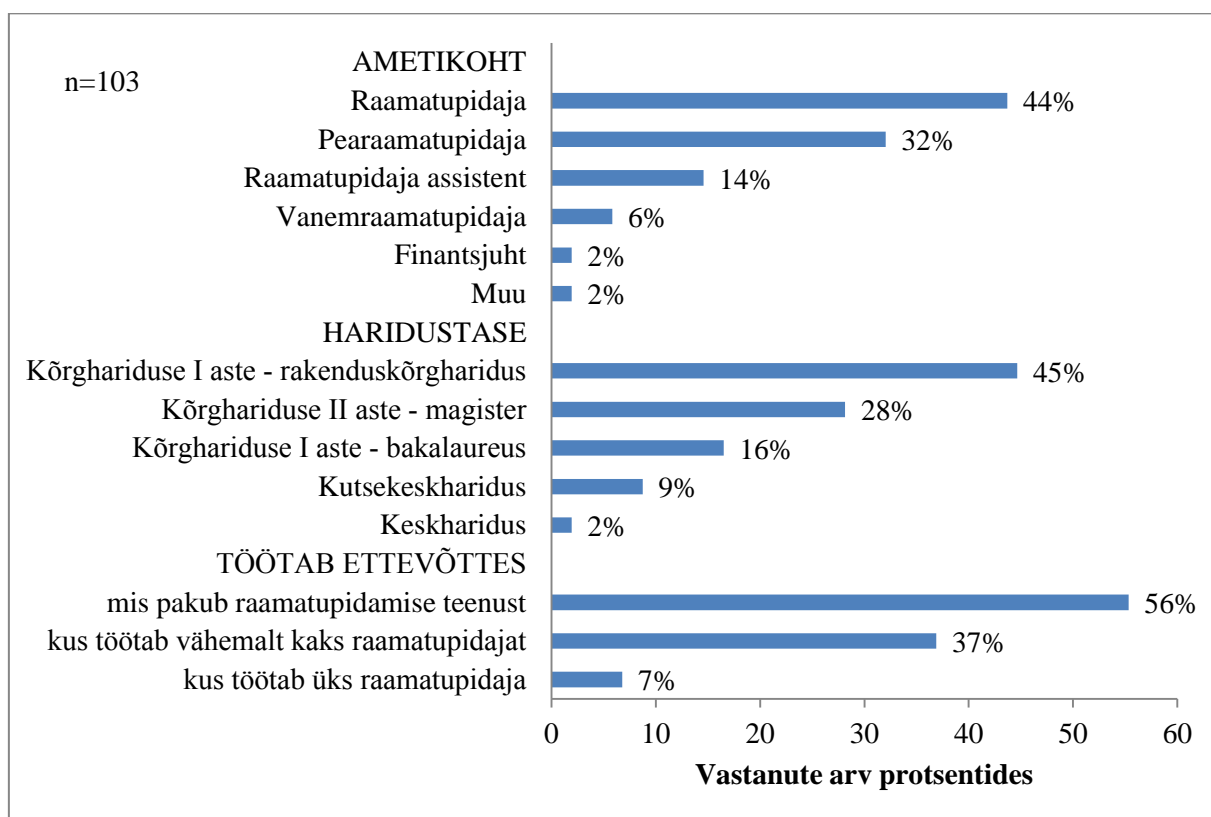
Ärinõustajate TOP-ist selekteeriti välja raamatupidamise teenust osutavad ettevõtted ning neile saadeti e-kiri palvega vastata küsimustikule. Selle TOP-i korral saadeti võimalusel kiri kõikidele ettevõtte raamatupidamise valdkonna töötajatele, kelle kontaktandmed olid ettevõtte kodulehel avalikult üleväl. Juhul kui kodulehel ei olnud välja toodud paljude raamatupidamise valdkonna töötajate kontaktandmed, siis saadeti e-kiri raamatupidamise valdkonna juhatajale või üldinfo aadressile palvega edastada antud e-kiri raamatupidamise valdkonna töötajatele. Kokku saadeti selle TOP-i põhjal 181 e-kirja.

Eesti Edukamate Ettevõtete TOP 500 korral saadeti kiri kõikidele ettevõtte kodulehel olevatele raamatupidajatele või ettevõtte pearaamatupidajale/finantsjuhile palvega edastada kiri raamatupidamise valdkonna töötajatele. Selle TOP-i puhul palvet kirja edastamiseks üldinfo e-mailidele ei saadetud, kuna vastuste saamise võimalus oleks olnud võrreldes ajakuluga liialt väike. Kokku saadeti selle TOP-i põhjal 136 e-kirja. 1450 maakondade edukamat firmat TOP-ist võeti iga maakonna 30 edukamat firmat. Kokku saadeti TOP-ist lähtuvalt 104 kirja. Kuigi aluseks võeti iga maakonna 30 edukamat ettevõtet (st 450 ettevõtet), siis saadaolevate raamatupidamise valdkonna töötajate e-mailide arv ettevõtete kodulehtedel oli üsna väike ning ka selle TOP-i korral ei saadetud e-kirju ettevõtete üldmeilidele.

Arvestades kõiki TOP-e, saadeti kokku 421 e-kirja. Lisaks saadeti enamikele adressaatidele ka meeldetuletuskiri küsimustikule vastamiseks. Meeldetuletuskirja ei saadetud neile, kes saatsid autorile vastuse küsimustiku täitmise või mittetäitmise kohta.

Valim ei ole kahjuks siiski üldkogumile vastav ehk tagatud pole tulemuste representatiivsus. Siiski autor leidis, et kasutades kolmest erinevast TOP-ist leitud ettevõtteid ning nendes tegutsevate raamatupidamise valdkonna töötajate vastuseid, on võimalik saada usaldusväärsem tulemus, kui levitades küsimustikku foorumites ning raamatupidamisportaalides. Viimasel juhul oleks võinud sattuda vastuste hulka ka palju ebaprofessionaalseid vastuseid, mis oleksid võinud suuresti mõjutada uuringu tulemusi. Kolmest erinevast TOP-ist valiti ettevõtted, et lisaks Eesti edukaimatele ettevõtetele oleks valimis esindatud ka iga maakonna edukaimaid ettevõtteid ja edukaimad raamatupidamise teenust pakkuvad ettevõtted. Küsimustikule vastas küsitlusperioodi jooksul kokku 103 raamatupidamise valdkonnas töötavat isikut. Uuringu tulemused on toodud välja järgmises alapeatükis.

Küsimustikule vastanute struktuuri selgitab joonis 3, kus on toodud vastanute protsentuaalne arv ametikoha, haridustaseme ja ettevõtte lõikes.

Joonis 3. Küsimustikule vastanute jagunemine ametikoha, haridustaseme ja ettevõtte lõikes

Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 6 toodud andmed)

Peaaegu pooled vastajatest (44%) märkisid oma ametikohaks raamatupidaja. Lisaks oli üsna palju vastuseid ka pearaamatupidajatelt (32%). Vähem oli vastuseid aga raamatupidaja assistentidelt (14%), vanemraamatupidajatelt (6%) ja finantsjuhtidelt (2%). Samas on see autori arvates üsna loogiline, et enim oli vastuseid raamatupidaja ametikohalt, kuna neid on Eestis ka kõige rohkem. Ka valiti kahel korral (2%) vastuseks variant „Muu“.

Haridustasemelt olid peaaegu pooled (45%) rakenduskõrgharidusega raamatupidajad. Neile järgnesid magistrikraadiga (28%) ja bakalaureusekraadiga (16%) raamatupidajad. Kõige vähem oli vastanute seas kutsekeskhariduse (9%) ja keskharidusega (2%) raamatupidajaid. See võib tuleneda ka asjaolust, et küsimustik edastati Äripäeva TOP-ides olevatele ettevõtetele ning autor arvab, et edukamatesse ettevõtetesse valitakse võimaluse korral pigem kõrgharidusega raamatupidajad.

Üle poole vastajatest (56%) töötab raamatupidamisteenust osutavates ettevõtetes. Tulemust võis mõjutada ka see, et just nende ettevõtete kodulehekülgedel oli enim raamatupidamisvaldkonna töötajate kontaktandmeid ning seega sai autor just nende ettevõtete töötajatele enim isiklikule e-mailile kirju saata, mis tagas vahetuma kontakti vastajatega. Ka oli palju vastanuid (37%) ettevõtetest, kus töötab kaks või enam raamatupidajat. Ning oodatult oli kõige vähem vastanuid (7%) ettevõttest, kus töötab üks raamatupidaja.

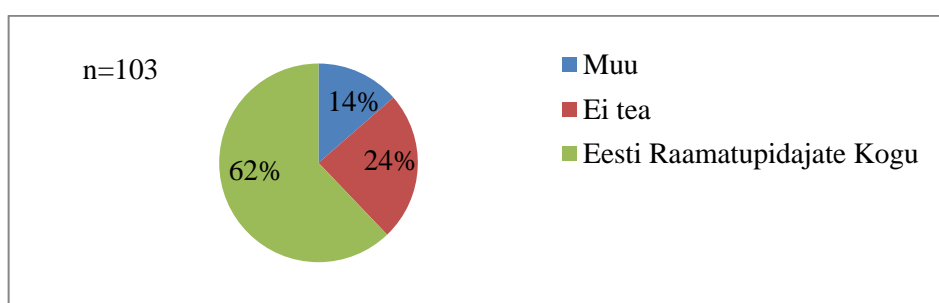
3.2. Uuringu tulemused ja analüüs

Küsimustik jaotati plokkideks, et küsimustiku ülesehitus oleks vastajate jaoks loogiline ja kerge ning et hiljem oleks võimalik uuringu tulemusi esitada plokkide kaupa. Plokkide teemad olid järgnevad:

- 1) raamatupidamise valdkonnas töötavate inimeste teadlikkus raamatupidajate kutsestandarditest ja kutsetunnistusest,
- 2) raamatupidaja kutsetunnistuse olemasolu ja motivatsioon kutseeksami sooritamiseks,
- 3) kutseeksamite finantseerimine,
- 4) kutseeksami ülesehitus,
- 5) konsultatsioonil osalemine enne raamatupidaja kutseeksami sooritamist,
- 6) isikuandmed.

Kuna antud bakalaureusetöö valim ei ole esinduslik, siis kindlasti ei tohi teha järeldusi üldkogumi kohta. Siiski saab välja tuua, kuidas vastasid küsimustikule uuringus osalejad ning millised on nende arvamused erinevate teemaplokkide kohta.

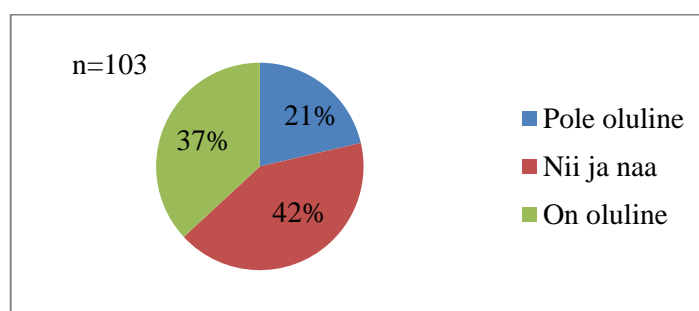
Esimese plokiga sooviti teada saada, milline on raamatupidamise valdkonnas töötavate inimeste teadlikkus raamatupidajate kutsestandarditest ja kutsetunnistustest üldiselt. Sissejuhatavaks küsimuseks valiti: „Mis organisatsioon väljastab Eestis raamatupidaja kutsetunnistusi?“. Tegu oli avatud küsimusega ning vastajad said vastuse ise trükkida. Vastused küsimusele on välja toodud joonisel 4.

Joonis 4. Vastajate teadlikkus raamatupidaja kutsetunnistusi väljastavast organisatsioonist
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 7 toodud andmed)

Joonis 4 alusel vaid 62% vastanutest teadsid õiget vastust raamatupidaja kutsetunnistusi väljastava organisatsiooni kohta. Vastuse „Ei tea“ andis 24% vastanutest. Muid vastuseid andis 14% vastanutest ning need koondati vastuse „Muu“ alla. Pakuti selliseid organisatsioone nagu: Kutsekoda, Raamatupidamise Toimkond ning Äriteeninduse ja Muu Äritegevuse Kutsenõukogu. Lisas 7 on toodud vastanute arv pakutud organisatsioonide lõikes.

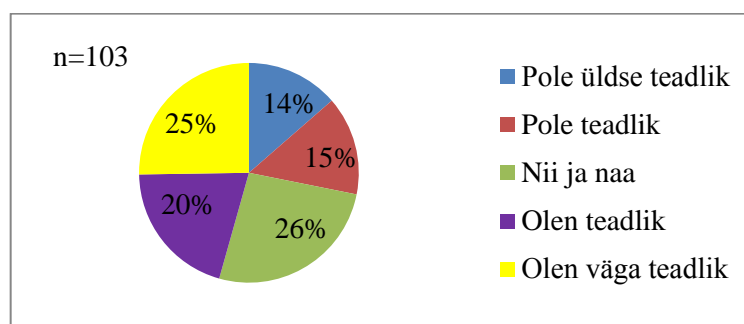
Joonisel 5 on toodud vastajate arvamus raamatupidaja kutsetunnistuse omamisest.

Joonis 5. Vastanute arvamus raamatupidaja kutsetunnistuse olemisest
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 8 toodud andmed)

Mingi taseme raamatupidaja kutsetunnistuse omamine on oluline 37% vastajate arvates. Peaaegu poolte vastajate (42%) arvates on tunnistuse omamine mingil määral oluline ja mingil määral mitte. 21% vastajatest ei pea kutsetunnistuse omamist oluliseks. Siiski on positiivne see, et enam on neid vastajaid, kes pidasid kutsetunnistuse omamist oluliseks, kui neid, kes ei pidanud selle omamist oluliseks.

Järgnevalt tuuakse välja, kui teadlikud on raamatupidamise valdkonnas töötavad inimesed raamatupidajate kutsestandarditest. Tulemused on esitatud joonisel 6.

Joonis 6. Küsimustikule vastanute teadlikkus raamatupidajate kutsestandarditest

Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 8 toodud andmed)

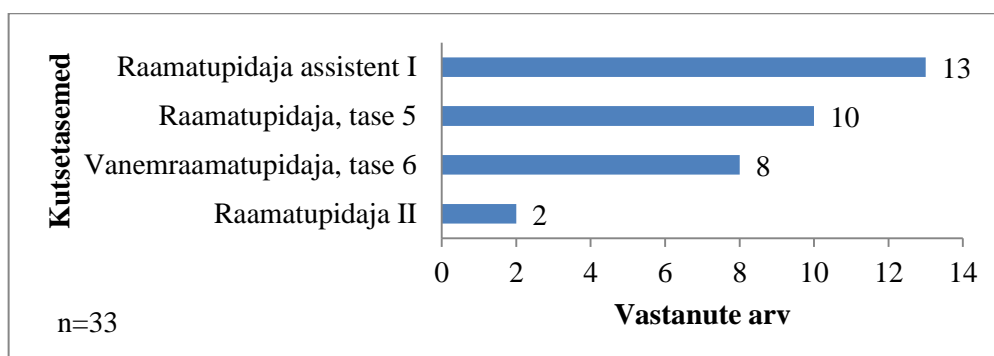
Vaid veerand vastanutest on raamatupidajate kutsestandarditest väga teadlikud. Üleüldiselt võib väita, et Likert-skaalal mõõdetuna jäid vastused enam positiivsele („Olen väga teadlik“ ja „Olen teadlik“) poolele, natuke alla poole vastanutest (45%) valisid need vastusevariandid. Siiski on sellise küsimuse puhul ka oht, et iga inimene hindab oma teadlikust erinevalt ning seega pole vastanute teadlikkus kutsestandarditest ühesel mõistetav.

Vastajate käest, kes ei valinud vastuseks „Olen väga teadlik“, küsiti, miks nad ei ole kutsestandarditest teadlikud. Lisas 8 olevate andmete põhjal saab väita, et populaarseimad vastused olid järgnevad: ei pea vajalikuks uurida, ei ole uurinud, ei ole süvitsi uurinud ja ei ole huvi tundud. Sellele küsimusele oleks pidanud vastama 77 inimest (kes ei valinud eelmise küsimuse puhul vastusevarianti „Olen väga teadlik“), aga tegelikult vastas küsimusele 50 inimest. Ilmselt jäi osadel küsimus märkamata või ei osanud nad põhjendust välja tuua.

Teine plokk küsimusi oli raamatupidaja kutsetunnistuse olemasolu kohta. Esiteks soovis autor uurida, kui paljud küsimustikule vastajatest omavad mingi taseme raamatupidaja kutsetunnistust. Lisas 9 on toodud, et 32% vastajatest omavad mingi taseme raamatupidaja kutsetunnistust ning 68% ei oma mingi taseme kutsetunnistust. Arvestades viimase

rahvaloenduse järgi esitatud andmeid, on kutsetunnistusega raamatupidajate protsentuaalseks mahuks kõikide raamatupidajate seas 18 protsenti. Seega saab väita, et küsimustikule vastajate hulgas oli üldkogumit arvestades üsna palju raamatupidaja kutsetunnistusega vastajaid. Neid oli peaaegu kaks korda enam, kui üldkogumi puhul. See võib olla tingitud faktorist, et inimesed, kellel on raamatupidaja kutsetunnistus, on enam valmis ja motiveeritud vastama raamatupidajate kutseksamiga seotud küsitlustele.

Nüüdsest erinesid vastajale esitatavad küsimused, olenevalt sellest, mis vastati raamatupidaja kutsetunnistuse olemasolu küsimusele. Joonisel 7 on välja toodud, millise taseme kutsetunnistust küsimustikule vastajad omavad. Küsimusele vastas 33 raamatupidajat, kellel on mingi taseme raamatupidaja kutsetunnistus.

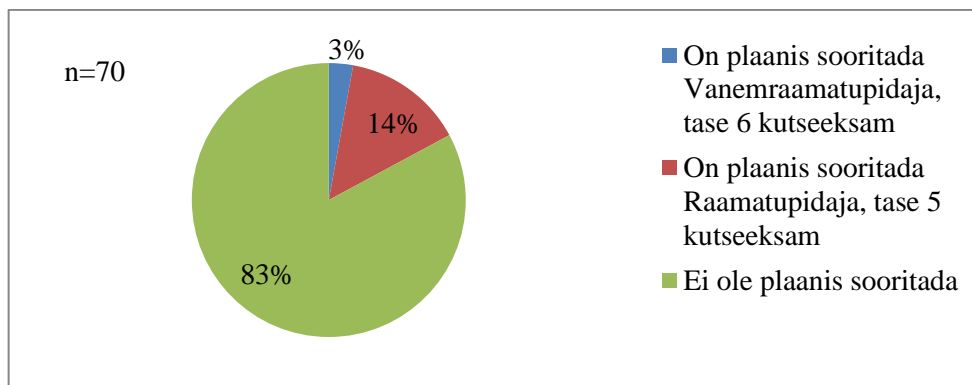

Joonis 7. Vastajate arv raamatupidaja kutsetasemete lõikes

Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 9 toodud andmed)

Enim on vastajate seas raamatupidaja assistent I kutsetaset omavaid raamatupidajaid (13). Selle järgnevad raamatupidaja, tase 5 kutset omavad (10) ja vanemraamatupidaja, tase 6 kutset omavad (8) raamatupidajad. Oluline on välja tuua, et kõige rohkem ongi raamatupidaja assistent I kutsetunnistusi (2278 tunnistust), sellele järgnevad raamatupidaja, tase 5 kutsetunnistused (324), sellele järgnevad vanemraamatupidaja, tase 6 kutsetunnistused (145) ja vähim on raamatupidaja II kutsetunnistusi (61). Just sellises järjekorras on ka joonisel 7 toodud andmed, see tähendab, et kõige enam oli raamatupidaja assistent I kutsetunnistust omavaid vastajaid ning vähim raamatupidaja II kutsetunnistust omavaid vastajaid.

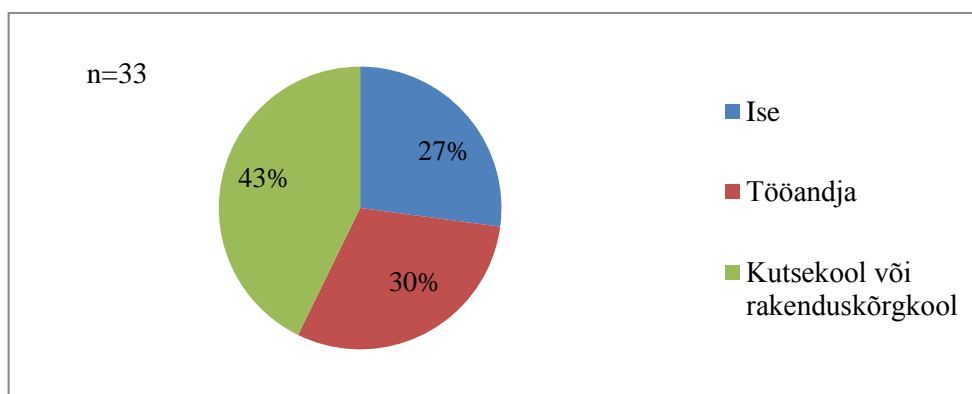
Joonisel 9 on aga välja toodud raamatupidaja kutsetunnistuseta vastajate soov omandada lähiajal mingi taseme raamatupidaja kutsetunnistus. Küsimusele vastas 70 raamatupidaja kutsetunnistuseta inimest.

Joonis 8. Kutsetunnistusega vastajate plaan sooritada lähiajal raamatupidaja kutseeksamit
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 9 toodud andmed)

Lausa 83% kutsetunnistusega vastajatel ei ole lähiajal plaanis kutseeksamit sooritada. Nagu joonisel 6 esitatud, siis polnud ka paljud vastajad kutsestandarditest teadlikud ning nad pole kutsestandardeid uurinud. Vähene vajadus ja huvi olla raamatupidaja kutsestandarditest teadlik viib ka selleni, et raamatupidajatel puudub vajadus ja huvi sooritada mingi taseme raamatupidaja kutseeksamit. Siiski saab öelda, et 14% raamatupidaja kutsetunnistusega vastajatest plaanib sooritada raamatupidaja, tase 5 eksamit ning 3% vanemraamatupidaja, tase 6 eksamit. Tuginedes lisale 10 on võimalik väita, et seitse raamatupidaja assistenti ja kolm raamatupidajat soovivad teha 5. taseme eksamit ja kaks raamatupidajat soovivad teha 6. taseme eksamit. Seega tundub, et just madalamatel tasemetel töötavatel raamatupidajatel on enam motivatsiooni ja tahtmist sooritada raamatupidaja kutseeksameid.

Kolmandas plokis olid küsimused kutseeksami finantseerimise kohta. Joonisel 10 on välja toodud, kes oli raamatupidaja kutsetunnistusega vastajate eksami finantseerija.

Joonis 9. Raamatupidaja kutsetunnistusega vastajate kutseeksami finantseerijate jaotus
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 11 toodud andmed)

Peaaegu pooltel juhtudel (43%) oli raamatupidajale kutseeksami finantseerijaks kutsekool või rakenduskõrgkool. See on ka üsna loogiline, kuna 23 vastajat 33 vastajast omasid kas raamatupidaja assistent I või raamatupidaja, tase 5 kutsetaset ning nagu eelnevalt välja toodi, siis on kutsekooli või rakenduskõrgkooli kutsehariduse taseme lõpetajatel võimalik teha raamatupidaja madalaima taseme kutseeksamit. Üllatavalt paljudel juhtudel (30%) on ka tööandja olnud kutseeksami finantseerijaks ning üle veerandi juhtudel (27%) on olnud finantseerijaks eksamisooritaja ise.

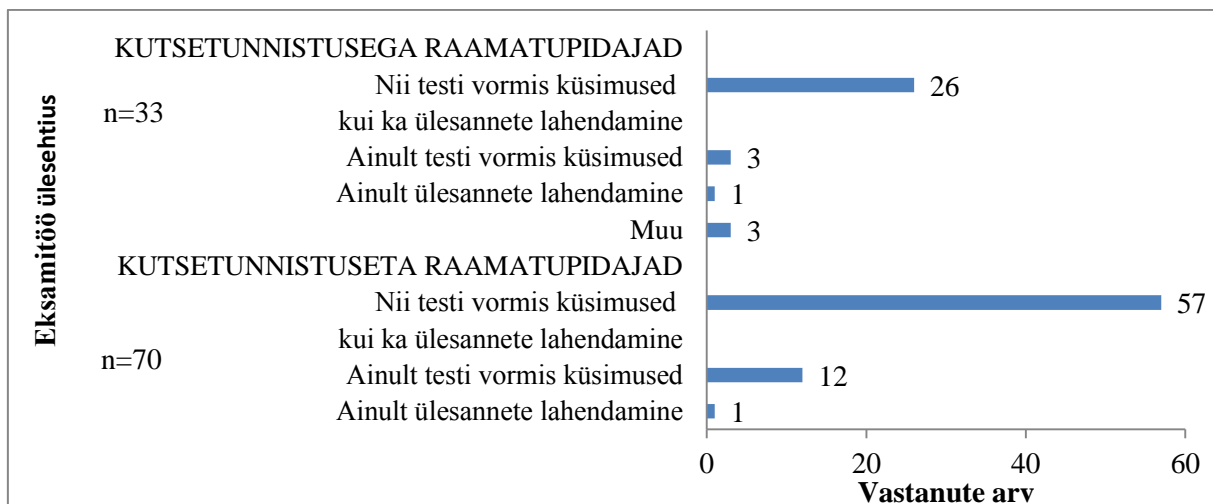
Küsiti, kas need, kelle finantseerijaks oli kas kutsekool, rakenduskõrgkool või tööandja, oleksid sooritanud kutseeksamit, kui nad oleksid pidanud eksami eest ise tasuma. Lisa 11 alusel saab väita, et peaaegu pooled vastajatest (48%) oleks sooritanud kutseeksami ka siis, kui nad oleksid pidanud selle eest ise tasuma. 44% vastajatest aga ei osanud vastata, kas nad oleksid eksami sooritanud ja vaid 8% arvas, et nad ei oleks eksamit sooritanud, kui nad oleks pidanud selle eest ise tasuma. See, et 48% vastajatest oleks sooritanud kutseeksami isegi siis, kui nad oleks pidanud eksami eest ise maksma, võib näidata, et paljude arvates pole eksamitasu nii suur, et nad oleksid jätnud kutseeksami seetõttu tegemata.

Kutsetunnistusega vastajate käest uuriti, et kas nad sooritaksid raamatupidaja kutseeksami kui kutseksam oleks tasuta. Üle poole vastajatest (53%) ei oska öelda, kas nad sooritaksid raamatupidaja kutseeksami. 30% vastajatest sooritaks eksami ja 17% ei sooritaks.

Kutsetunnistusega raamatupidajate arvates on eksamitasu pigem kõrge. Lisa 12 alusel saab väita, et kordagi ei valitud vastusevariante „on madal“ või „on väga madal“. Enamik kutsetunnistusega vastajatest (64%) arvas, et eksamitasu pole ei kõrge ega ka madal. 30% vastajatest arvas, et eksamitasu on kõrge ning 6% arvas, et eksamitasu on väga kõrge. Siiski lisa 11 alusel paljud raamatupidajad oleksid ka siis sooritanud eksami, kui nad oleks pidanud selle eest ise maksma.

Lisa 12 andmete põhjal samas enamik (62%) kutsetunnistusega vastajaid arvab, et praegune kutseeksami maksumus on sobiv. Üle veerandi (29%) arvates on maksumus kõrge ning vaid 9% arvates on kutseeksami maksumus madal. Vastused näitavad, et praegused kutseeksami tasud on vastajate jaoks üldiselt vastuvõetavad, kuigi alati leidub inimesi, kelle arvates eksamitasu on kõrge.

Järgmise ehk neljanda ploki küsimused puudutasid kutseeksami ülesehitust. Joonisel 10 on toodud vastajate arvamus sellest, milline võiks olla eksamitöö ülesehitus.

Joonis 10. Raamatupidajate arvamus kutseeksami ülesehitusest

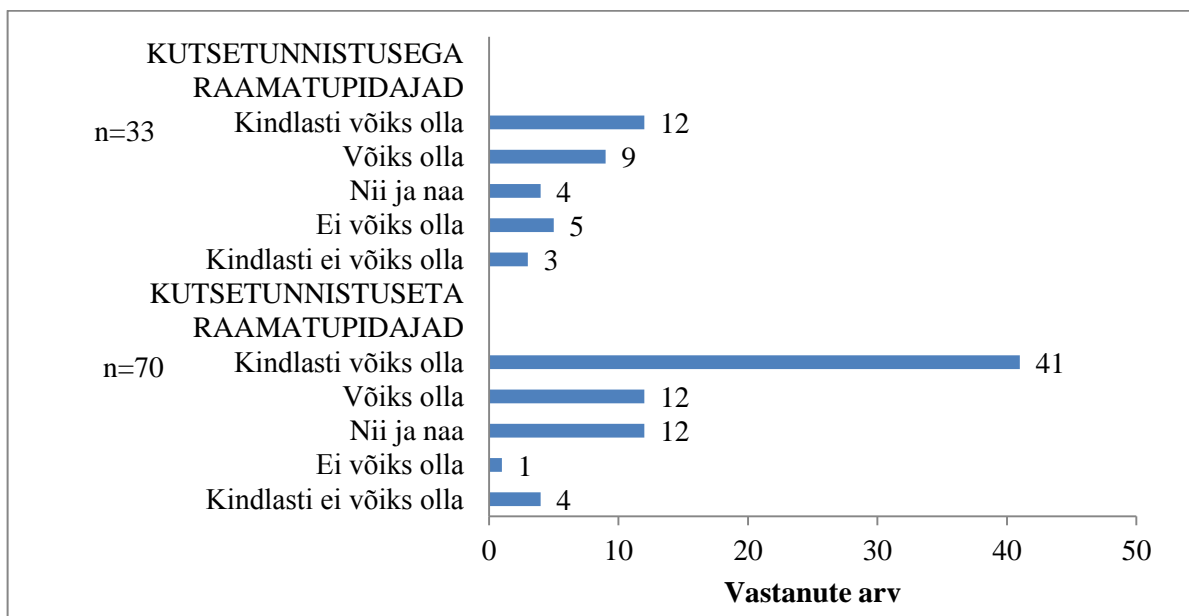
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 13 toodud andmed)

Joonisel 10 põhjal on eelistatuim eksamitöö ülesehitus nii testi vormis küsimused kui ka ülesannete lahendamine. Sellist ülesehitust eelistas 26 kutsetunnistusega raamatupidajat ja 57 kutsetunnistuseteta raamatupidajat. Küsimustikus käsitleti testi vormis küsimustena just valikvastustega ning õige/väär tüüpi ülesandeid ja küsimustikus oli see ka sulgudes lisatud. Kutsetunnistuseteta raamatupidajate hulgas vastas 12 isikut, et nad eelistaksid ainult testi vormis küsimusi. Ülejäänud vastuste hulk oli väga väike.

Ka küsiti vastajate käest, mida võiks veel kutseeksamite ülesehituse ja korralduse puhul muuta. Üks vastaja soovitas ülesehitust, kus on nii ülesannete lahendamine kui ka küsimustikule vastamine, kuid võimalikke vastusevariante pole ette antud. Veel soovitati lisada eksamitöösse enam analüüsi. Kahjuks vastaja aga ei selgitanud, mis liiki analüüsi ta soovitaks lisada. Mitmed vastajaid soovisid ka eksami koostamist teemadel, mida raamatupidajad oma igapäevases töös kasutavad, kahjuks aga ei selgitatud, mis on nende arvates raamatupidaja igapäevane töö. Autori arvates praegune kutseksam sisaldabki raamatupidaja igapäevases töös kasutatavaid ülesandeid. Kuid alati saaks küsimused ja ülesanded muuta veelgi enam reaalsele töösituatsioonidele sarnasemaks. Paaril korral vastati, et kutseeksamit võiks saada arvutis lahendada ja aega eksami sooritamiseks võiks olla enam. Lisas 13 on välja toodud kõik vastanute poolt pakutud võimalused ja soovitused, mida võiks kutseeksamite ja nende ülesehituse puhul muuta.

Läti raamatupidaja (*Augstakas pakapes profesionala gramatveza*) kutseeksami sooritamisel on enamasti võimalus kasutada õigusakte abimaterjalidena. (Kallaste, Praulinš,

2010) Seetõttu sooviti ka Eesti raamatupidajatelt uurida, kas nende arvates võiks kutseeksami sooritamisel olla võimalus kasutada õigusakte abimaterjalidena. Joonisel 11 on esitatud vastanute arvamus selle võimaluse kohta.

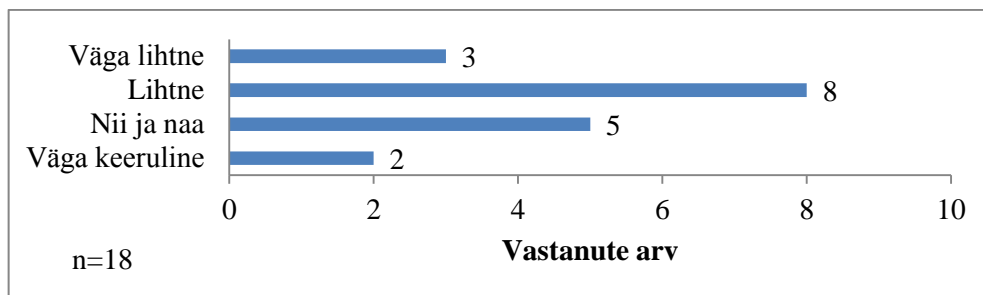
Joonis 11. Raamatupidajate hinnang õigusaktide kasutamisele abimaterjalidena

Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 14 toodud andmed)

Populaarseim hinnang nii kutsetunnistusega ja kutsetunnistuseeta raamatupidajate puhul oli „kindlasti võiks olla“. Lausa üle poole (41) kutsetunnistuseeta raamatupidajatest arvas nii. Nagu tulemustest selgub, siis ka küsimustikule vastanute hulgas on pigem arusaam, et võiks olla võimalus kasutada õigusakte abimaterjalidena. Siiski leidis 3 kutsetunnistusega ja 4 kutsetunnistuseeta raamatupidajat, et kindlasti ei võiks sellist võimalust olla.

Lisaks sooviti kutseeksami ülesehituse plokis teada saada ka küsimustikule vastajate arvamust kutseeksami sooritamiseks vajaliku määra kohta. Nagu eelnevalt välja toodi, siis eksami sooritamiseks vajalik määr on 65% kogu eksamist. Nii 94% kutsetunnistusega kui ka 86% kutsetunnistuseeta raamatupidajate arvates on praegune eksami sooritamiseks vajalik määr sobiv. Kõrvalekaldeid keskmisest on nii kõrge kui ka madala määra poole üsna võrdselt. See näitabki, et praegune määr on tegelikult antud valimi jaoks sobilik.

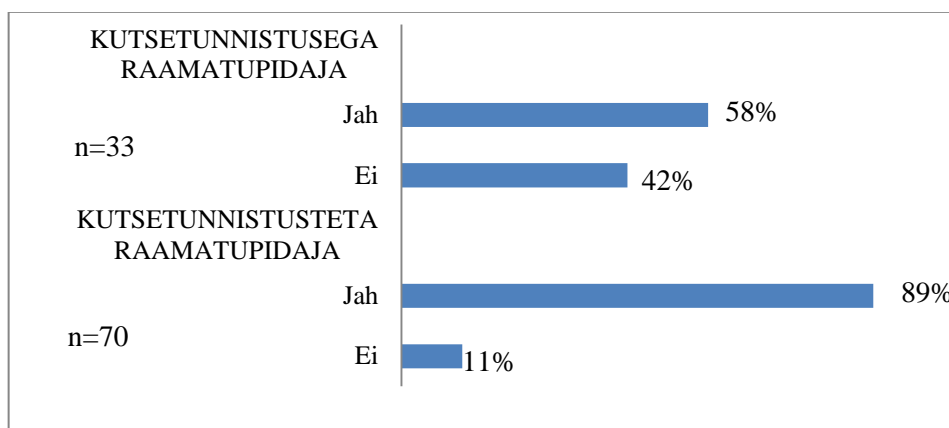
Veel küsiti plokis, et juhul kui kutsetunnistusega raamatupidaja on pidanud oma kutsetunnistust taastõendama, siis milline on see tema jaoks olnud. Tulemused on esitatud joonisel 12.

Joonis 12. Taastõendamisega tegelejad vastanute arvamus kutsetunnistuse taastõendamisest
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 15 toodud andmed)

Kutsetunnistust oli pidanud taastõendama 18 vastajat. 11 vastajat 18-st on arvanud, et see oli lihtne või väga lihtne. Kordagi ei vastatud, et kutsetunnistuse taastõendamine oli keeruline. Siiski arvas 2 vastajat, et taastõendamine oli lausa väga keeruline. Olenemata sellest vastusest tundub, et praegune taastõendamisüsteem on raamatupidajate arvates pigem hea. Aga kui võtta eeskujuks näiteks Läti või Soome raamatupidaja kutsetunnistuse taastõendamisüsteem, siis võib taastõendamine muutuda raamatupidajate jaoks keerulisemaks, kuid täpsemalt oleks määratletud taastõendamiseks vajalikud nõuded, et raamatupidaja ka realselt oleks pädev omamaks mingi taseme kutsetunnistust.

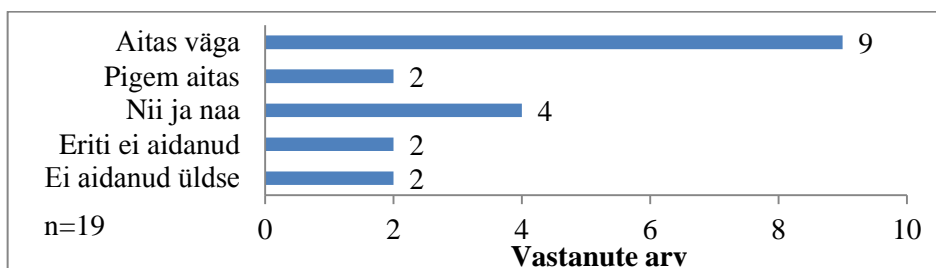
Viienda ploki küsimused puudutasid konsultatsioonil osalemist enne raamatupidaja kutseeksami sooritamist. Joonisel 13 on esitatud kui paljud kutsetunnistusega raamatupidajad osalesid Eesti Raamatupidajate Kogu korraldatud eksamieelsel konsultatsioonil ja kui paljud kutsetunnistusega raamatupidajad osaleksid sellel eksamieelsel konsultatsioonil.

Joonis 13. Kutsetunnistusega raamatupidajate osalemine ja kutsetunnistusega raamatupidajate osalemise soov Eesti Raamatupidajate Kogu korraldataval eksamieelsel konsultatsioonil
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 16 toodud andmed)

Joonisel 13 on toodud, et natukene üle poole (58%) kutsetunnistusega raamatupidajatest osales ERK korraldatud eksamieelsel konsultatsioonil. Tunduvamalt suurem hulk (89%) kutsetunnistuseeta raamatupidajatest osaleks ERK korraldatud konsultatsioonil. Seega tundub huvi ERK eksamieelse konsultatsiooni vastu on väga suur ning kindlasti peaks neid konsultatsiooni vähemalt antud uuringu valimi vastustest lähtudes ka edaspidi korraldama.

Järgneval joonisel 14 on välja toodud, kui palju aitas kutsetunnistusega raamatupidajaid ERK eksamieelsel konsultatsioonil osalemine eksami edukal sooritamisel.

Joonis 14. Hinnang Eesti Raamatupidajate Kogu korraldatud eksamieelsel konsultatsioonil osalemise abist eksami edukale sooritamisele

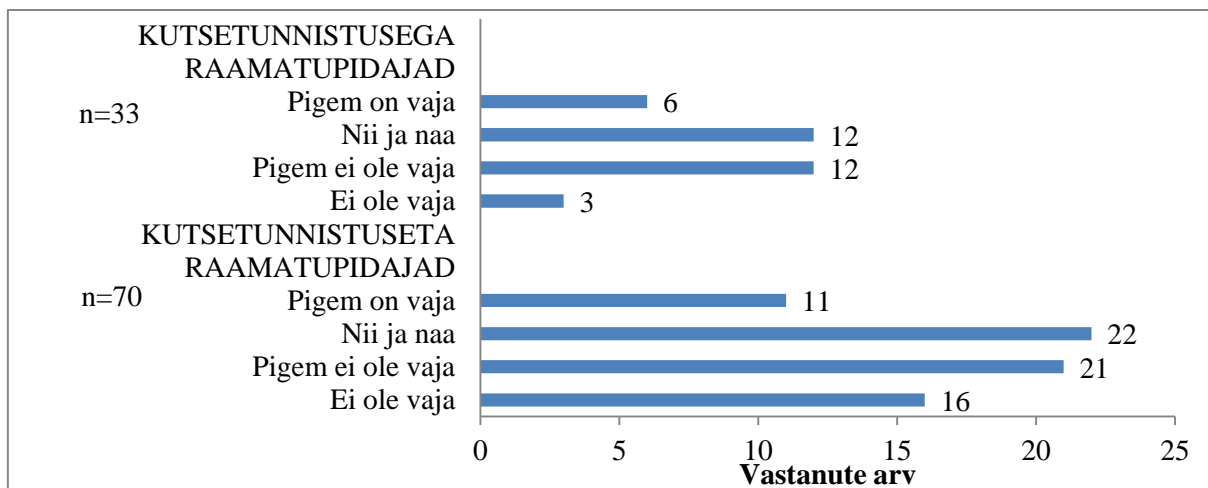
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 16 toodud andmed)

ERK korraldatud eksamieelsel konsultatsioonil on osalenud 19 kutsetunnistusega raamatupidajat. Joonise 14 põhjal on eksamieelsel konsultatsioonil osalemine olnud inimestele abiks, 9 vastaja puhul aitas see väga ning 2 vastaja puhul see pigem aitas. Siiski on 2 vastajat valinud variandi, et eriti ei aidanud ning 2 vastajat variandi, et üldse ei aidanud. Arvestades joonisel toodud tulemusi, siis pigem on eksamieelsest konsultatsioonist siiski abi ning võib-olla ei pruukinud lihtsalt kõigil konsultatsioonil osalejatel olla eksami sooritamisel „hea päev“. Arvestades, et 4 raamatupidajat siiski vastasid, et neid ei aidanud eksamieelsel konsultatsioonil osalemine, võiks mõelda, kas ja mida oleks võimalik selle konsultatsiooni puhul parendada, et see toetaks võimalikult paljude raamatupidajate kutseeksami edukat sooritamist.

Peaegu pooltel (47%) juhtudel on eksamieelse konsultatsiooni eest tasunudksamitegija ise. Siiski üllatavalt suur osa (42%) on tööandjaid, kes on konsultatsiooni eest tasunud. 11% vastajatest sisestas vastuseks midagi muud. Sealhulgas on näiteks vastused, et konsultatsioon oli tasuta ning kool tasus selle eest. Eelnevalt toodud vastused valinud raamatupidajad võisid ERK eksamieelse konsultatsiooni segamini ajada mõne kooli poolt

pakutud eksamielse konsultatsiooniga, kus võisid käia näiteks väliskoolitajad, kes viivad läbi ka ERK korraldatavaid eksamielseid konsultatsioone.

Joonisel 15 on esitatud küsimustikule vastajate arvamus sellest, kas oleks vaja pikaajalisi ettevalmistuskoolitusi.

Joonis 15. Raamatupidajate arvamus pikaajalistest kutseeksami eelsetest konsultatsioonidest
Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 17 toodud andmed)

Vastajatel oli võimalik valida ka vastusevariant „on vaja“, kuid ükski vastaja nii ei arvanud. Nii kutsetunnistusega kui ka kutsetunnistusetraamatupidajate vastuste seas olid populaarseimad variandid „nii ja naa“ ja „pigem ei ole vaja“, mida vastati üle poole kordade. Kutsetunnistusetraamatupidajate hulgas oli üsna populaarne ka variant „ei ole vaja“, mida vastati lausa 16 korda. Olulisem selle küsimuse puhul on jälgida just kutsetunnistusetraastanute arvamust, kuna nemad on potentsiaalsed eksamitegijad. Muidugi võivad ka paljud kutsetunnistusega raamatupidajatest sooritada kõrgema taseme eksami ning võiksid sel juhul kasutada pikaajalise koolituse võimalust. Siiski näitavad vastused, et ilmselt poleks väga paljud raamatupidajad huvitatud pikaajalistest kutseeksami konsultatsioonidest. Arvestades joonisel 13 esitatud andmeid, tundub, et antud küsimustikule vastajate arvates oleks vajalik ja piisav juba praegune ERK korraldatav eksamieline konsultatsioon, mille osalemise soovi hinnang oli tunduvalt kõrgem kui hinnang pikaajaliste ettevalmistuskoolituste vajadustele.

Arvestades peatükis toodud tulemusi on võimalik väita, et üldiselt ollakse kutseeksami ülesehituse ja nõuetega rahul ning suuri muudatusi poleks tarvis antud bakalaureusetöö

küsimustikule vastanute arvates teha. Siiski võiks mõelda paari aspekti muutmise või parendamise üle.

Kõige selgem vastukaja tuli õigusaktide kui abimaterjalide kasutamise kohta eksami sooritamisel. Joonise 11 põhjal suur hulk nii kutsetunnistusega kui ka kutsetunnistuseta vastanutest arvas, et võiks või pigem võiks olla võimalus õigusaktide kasutamiseks abimaterjalina. Selline võimalus on ka Lätis kutseeksami sooritamisel ja see võiks olla üks punkt, mille Eesti raamatupidaja kutseksamid üle võtaksid. On ju teada, et raamatupidaja töös on väga oluline osa andmete otsimisel kiiresti ja õigest kohast ning lisaks on pidev juurdepääs erinevatele õigusaktidele interneti teel. Seega on oluline õigusaktide kasutamise oskus ning kuna õigusaktid on raamatupidajale enamasti kergesti kättesaadavad, siis oleks vägagi mõistlik, kui ka eksamitöös saaks neid abimaterjalidena kasutada.

Küsimustiku esimese ploki vastustest sai aru, et raamatupidajad pole eriti teadlikud nii raamatupidaja kutsetunnistusi väljastavast organisatsioonist ega ka erinevate kutsestandardi nõuetest. Peaaegu veerand vastajatest arvas, et raamatupidaja kutsetunnistuse omamine pole oluline. Autori arvates peaks nii koolides kui ka erinevatel koolitustel ja seminaridel rääkima enam kutsetunnistuse omamise olulisusest ning headest külgedest. Ka võiks tulevikus kutsetunnistuse kohustuslikuks muutmise reguleerida paremini tööjõuturgu, sest teades, millist kutsetunnistust raamatupidaja omab, saab ka teada, millised on raamatupidaja oskused. Tööandjal on kutsetunnistusega raamatupidaja värbamisel kindlustunne, et raamatupidaja on saavutanud kutsestandardis kirjeldatud oskused ja teadmised.

Enim oli kutseeksami sooritamist finantseerinud kutsekool või rakenduskõrgkool (43% vastajatest), sellele järgnesid tööandja poolt tasumine ja ise eksami eest tasumine. Kokkuvõtvalt on eksamitasu on vastajate jaoks natukene kõrge. Enamik kutsetunnistusega vastajad arvasid, et eksamitasu on pole ei kõrge ega madal ning ka enamike kutsetunnistusega raamatupidajate arvates on eksamitasu sobilik. Kui kutseeksami sooritamine oleks tasuta, siis ikkagi 53% kutsetunnistusega raamatupidajatest ei teaks, kas nad sooritaks kutseeksami ja 30% neist sooritaks kutseeksami.

Nii kutsetunnistusega kui ka kutsetunnistusega raamatupidajate arvates on mõistlikum kutseeksami ülesehitus nii testi vormis küsimused kui ka ülesannete lahendamine. Üsna populaarne oli kutsetunnistusega vastajate seas ka ainult testi vormis küsimustega eksam. Eksami sooritamiseks vajalik määr 65% oli nii kutsetunnistusega kui ka kutsetunnistusega vastajate seas sobilik, väga väike oli kõrge ja madala määra valimise hulk.

Enamik neist vastajatest, kes on pidanud oma kutsetunnistust taastõendama, leidsid, et nende jaoks on taastõendamine olnud kas lihtne või väga lihtne. Seega ei saa antud küsimustikule vastanute põhjal väita, et kutsetunnistuse taastõendamine oleks väga keeruline. Hoolimata sellest saab alati teha parendusi, et kutsetunnistuse taastõendamine täidaks oma peamist eesmärki – raamatupidaja kogemustele tuginevat ajakohast hindamist. Selleks on võimalik võtta mõningad nõuded nii Läti kui ka Soome kutsetunnistuse taastõendamisest üle. Näiteks võiks Eestis kutsetunnistuse taastõendamise VÕTA korras olla täpsemalt sätestatud, millistes koolitustes peab osalema. Erinevatel koolitustel osalemine täiendab raamatupidaja teadmisi ja silmaringi enam. Näiteks võiks raamatupidaja kindlasti osaleda raamatupidamis-toimingutega seotud koolitustel ning maksude ja seaduste alastel koolitustel, et olla kursis viimase aja muudatustega. Veel võiksid teatud erialased tegevused (nt raamatupidamisalaste artiklite koostamine, kõrgkoolis õppimine, konverentsidel ja koolitustel osalemine) anda punkte nagu Läti süsteemi puhul. Seega võiks ka Eestis olla vajalik teatud arv punkte erinevates erialastes tegevustes selleks, et saaks kutsetunnistust taastõendada. See aitaks muuta taastõendamisele esitatavad nõuded täpsemaks ning võib luua ka olukorra, kus raamatupidajad täiendavad end taastõendamise nimel erinevates valdkondades ning seeläbi muutuvad raamatupidajad pädevamaks ning on teadlikud paljudest valdkondadest ja nendes toimunud muudatustest.

Üle poole kutsetunnistusega vastanutest osalesid Eesti Raamatupidajate Kogu korraldatud eksamieelsel konsultatsioonil. Samas 89% kutsetunnistuseta raamatupidajatest vastas, et nad osaleksid ERK korraldataval eksamieelsel konsultatsioonil. Nendest tulemustest võib järeldada, et vähemalt antud valimi korral kindlasti tuleks jätkata eksamieelsete konsultatsioonide korraldamisega. Enamike eksamieelsel konsultatsioonil osalenute arvates, aitas või pigem aitas neid sellel konsultatsioonil osalemine, kuid siiski oli ka neid, kelle arvates konsultatsioon neid eksami sooritamisel ei aidanud või pigem ei aidanud. Seega võiks mõelda, kas nende vastajate puhul oli tegu nende enda ebaõnnestumisega või saaks kuidagi ERK eksamieelseid konsultatsioone parendada. Kuigi ERK eksamieelsel konsultatsioonil osalemise soov oli suur, siis nii kutsetunnistusega kui ka kutsetunnistuseta raamatupidajate arvates pigem ei oleks vaja pikaajalisi ettevalmistuskoolitusi enne kutseeksami sooritamist. Antud valimi vastuseid arvestades ei oleks vajadust hakata korraldama pikaajalisi ettevalmistuskoolitusi, kuna tundus, et huvi nende vastu pole väga suur.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kas Eesti raamatupidajate kutseksamite korraldus on praegusel kujul raamatupidajatele sobilik ja pakkuda korralduse parendamise võimalusi lähtuvalt Läti ja Soome nõuetest raamatupidaja kutseksamile. Eesmärgi saavutamiseks tehti uuring raamatupidajate seas.

Lõputöö esimene peatükk tutvustas Euroopa kutsekvalifikatsiooni raamistikku, Eesti kutsesüsteemi ning raamatupidaja kutset väljastavat organisatsiooni – Eesti Raamatupidajate Kogu. Lisaks toodi välja, et 2016. aasta mai alguse seisuga on väljastatud 2808 raamatupidaja kutsetunnistust erinevatel kutsetasemetel. Teine peatükk andis ülevaate raamatupidaja kutsestandarditest ja –eksamitest ning nende korraldustest ja nõuetest. Selgitati ja võrreldi raamatupidaja (tase 5), vanemraamatupidaja (tase 6) ja juhtivraamatupidaja (tase 7) kutsestandardeid. Raamatupidaja töö jaoks olulised teadmised, kogemused ja vastutuse ulatus suureneb kutsetasemete suurenedes ning ka peamiste ülesannete sisu muutub keerukamaks. Lisaks uuriti nii Läti kui ka Soome raamatupidaja kutseksami korraldust ning nõudeid raamatupidaja kutsetunnistuse saamiseks ja selle taastõendamiseks. Kui Lätis ja Soomes on võimalik sooritada kutseksamit vaid ühel tasemel, siis Eestis on võimalik raamatupidaja kutseksamit sooritada mitmel tasemel. Raamatupidaja kutsetunnistuse taastõendamise osas on kõige nõudlikum Läti, kus on esitatud väga täpsed nõuded taastõendamiseks ning kõige vähenõudlikum on selles Eesti süsteem.

Kolmandas peatükis toodi välja raamatupidajate kutseksamite korraldust käsitleva uuringu tulemused. Uuringust selgus, et vaid 62% küsimustikule vastanutest teadis, et raamatupidaja kutsetunnistusi väljastab Eesti Raamatupidajate Kogu. Arvestades, et uuring viidi läbi raamatupidajate seas, on õigesti vastanute osatähtsus väga väike ning kindlasti tuleks nii koolides kui ka koolitustel raamatupidajatele enam tutvustada Eesti Raamatupidajate Kogu. Ka selgus, et vaid 37% vastanute arvates on raamatupidaja kutsetunnistuse omamine oluline ning 21% vastanute arvates pole selle tunnistuse omamine

oluline. Peaaegu pooled küsimustikule vastanutest hindasid, et nad on teadlikud või väga teadlikud raamatupidaja kutsestandarditest.

Raamatupidaja kutsetunnistust omas 32% küsimustikule vastanutest. Seega oli lõputöö uuringu valimis peaaegu kaks korda enam raamatupidaja kutsetunnistusega vastajaid, kui neid on üldkogumis. Enim omati raamatupidaja assistent I kutsetaset ja sellele järgnesid raamatupidaja 5. kutsetase, vanemraamatupidaja 6. kutsetase ja raamatupidaja II kutsetase. 83% kutsetunnistusega vastajatest ei plaani lähiajal sooritada mingi taseme kutseeksamit.

Raamatupidajate kutseeksameid oli enim finantseerinud rakenduskõrgkool või kutsekool (43%), sellele järgnesid tööandja finantseering ja eksamisooritaja omafinantseering. Nii enamike kutsetunnistusega kui ka kutsetunnistusega vastanute arvates pole eksamitasu ei liialt kõrge ega ka madal. Seega võib arvata, et enamike vastanute jaoks on praegune kutseeksami maksumus vastuvõetav ning praegusi kutseeksamite tasusid ei ole vajadust muuta.

Nii kutsetunnistusega kui kutsetunnistusega raamatupidajate arvates on parim kutseeksami ülesehitus nii testi vormis küsimused kui ka ülesannete lahendamine. Väga suure hulga vastajate arvates võiks lähtuvalt Läti praktikast ka Eestis olla võimalus raamatupidajate kutseeksamite sooritamisel abimaterjalidena kasutada erinevaid õigusakte. Ka raamatupidaja igapäevases töös kasutatakse sageli õigusakte ning seega on oluline ka õigusaktide kasutamise oskus. Lisaks soovitati näiteks järgmist raamatupidaja kutseeksamite parendamiseks: eksamitöö lahendamine arvutis, eksami sooritamise aja pikendamine, vastusevariantideta ülesannete ja küsimuste lisamine ning enam igapäevast raamatupidaja tööd puudutavate ülesannete lisamine (täpsustamata, millised on igapäevast raamatupidaja tööd puudutavad ülesanded). Siiski ühte läbivat soovitus pakutud vastustest välja ei tulnud.

Üle poole kutsetunnistusega vastanutest osalesid Eesti Raamatupidajate Kogu korraldatud eksamieelsel konsultatsioonil ja lausa 89% kutsetunnistusega raamatupidajatest vastas, et nad osaleksid sellel konsultatsioonil. Kuigi ERK eksamieelsel konsultatsioonil osalemise soov oli suur, siis nii kutsetunnistusega kui ka kutsetunnistusega raamatupidajate arvates pigem ei oleks vaja pikaajalisi ettevalmistuskoolitusi enne kutseeksami sooritamist. Bakalaureusetöö valimi vastuseid arvestades tuleks jätkata eksamieelsete konsultatsioonide korraldamisega.

Nii Läti kui ka Soome raamatupidaja kutsetunnistuse taastõendamise nõuetest lähtuvalt oleks autori arvates võimalik parendada taastõendamise nõudeid Eestis. Kuigi enamike vastajate jaoks on olnud kutsetunnistuse taastõendamine lihtne või väga lihtne, siis

ikkagi ei pruugi Eestis kehtivad raamatupidaja kutsetunnistuse taastõendamise nõuded olla parimad raamatupidaja jätkuva erialase pädevuse hindamisel. Näiteks võiks olla täpsemalt sätestatud, millistest kutsealastest koolitustest peab osa võtma ning milliseid erialasi tegevusi peab sooritama. Ka võiks lausa luua Eestiski raamatupidaja kutsetunnistuse taastõendamiseks punktisüsteemi nagu on Lätis, kus oleks välja toodud, kui palju punkte mingi erialane tegevus või koolitus kutsetunnistuse taastõendamiseks annab. See aitaks muuta taastõendamisele esitatavad nõuded täpsemaks ning võib luua ka olukorra, kus raamatupidajad täiendavad end taastõendamise nimel enam erinevates valdkondades. Seeläbi muutuvad raamatupidajad pädevamaks ning on teadlikud erialastest valdkondadest ja nendes toimunud muudatustest.

Arvestades kõiki eeltoodud aspekte on bakalaureusetöö autori arvates raamatupidajate kutseksamite korraldus Eestis raamatupidajate jaoks üsna sobilik ja olulisi muudatusi tegema ei peaks. Siiski soovitaks autor parendada raamatupidaja kutsetunnistuse taastõendamise süsteemi, et oleks paremini tagatud raamatupidajate pädevus ka peale kutseksami sooritamist ning lisaks võiks kutseksamite tegemisel võimaldada õigusaktide kasutamist abimaterjalidena.

VIIDATUD ALLIKAD

- Blank, T. (2012). Uued raamatupidamise kutsestandardid. – *Spetsialist*, vol 3, lk 4-7.
- Blank, T. (2015). Tagasivaade aastale 2014.
http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=38&Itemid=401&lang=et (25.04.2016)
- Certification. LRGA – Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija.
<http://www.lrga.lv/en/certification> (07.03.2016)
- Crichton, N., Seers, K. (2001). Quantitative research: designs relevant to nursing and healthcare. *Nursing Times Research*, vol 6 (1), pp 487-500.
- Eesti Kvalifikatsiooniraamistik (EKR). Sihtasutus Kutsekoda
http://www.kutsekoda.ee/et/kvalifikatsiooniraamistik/ekr_tutvustus (10.04.2016)
- Eesti Raamatupidajate Kogu põhikiri. Eesti Raamatupidajate Kogu.
http://www.erk.ee/images/ERK_p%C3%B5hikiri.pdf (10.04.2016)
- Ettevalmistus raamatupidaja kutseksamiks (tase 5). OÜ Reiting PR.
http://www.reiting.ee/ettevalmistus-raamatupidaja-kutseksamiks-tase-5-41-4_354-15
(05.05.2016)
- Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning. 2008. European Commission. https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/brochexp_en.pdf
(10.04.2016)
- Hindamisstandardid. Eesti Raamatupidajate Kogu.
http://www.erk.ee/images/Dokumendid/Kutseksamid/Hindamisstandardid/HS_raamatupidaja%20tase%205%20kinnitatud%2022.05.2013pdf.pdf (10.04.2016)
- Hyväksymisvaatimukset. Taloushallintoliitto.
<https://taloushallintoliitto.fi/klp-pht/klp-tutkinto/klp-tutkintoonhaku/hyvaksymisvaatimukset> (07.03.2016)
- Johnson, I. M. (2008). The Proposed European Qualifications Framework for Lifelong Learning: Challenges and Opportunities. *Education for Information*, vol 26, pp. 13-20.
- Juhtivraamatupidaja, tase 7. (2012). 14-07062012-15/7k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.

Kallaste, K. (2013). Raamatupidaja kutsevalifikatsioon: riiklike süsteemide võrdlus ja vastavus standardile. *Audit, maksud, raamatupidamine ja majandusanalüüs II*, 2013. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, lk 45-50.

Kallaste, K., Praulinš, A. (2010). Raamatupidaja kutse omandamisest ja taseme säilitamisest Lätis. *Raamatupidamiselt majandusarvestusele III*, 2010. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool, lk 49-51.

Kuidas saab kutsesüsteem toetada sinu tegevust? Sihtasutus Kutsekoda.
<http://www.kutsekoda.ee/et/kutsesüsteem/tutvustus/kutsesüsteemiolulisus>
(10.04.2016)

KLT-tutkintoon liituvad maksut. Talouhallintoliitto.
<https://talouhallintoliitto.fi/kl-t-pht/kl-tutkinto/kl-tutkintoon-liituvad-maksut>
(07.03.2016)

Kutse andmine. Eesti Raamatupidajate Kogu.
http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=18&Itemid=138&lang=et (10.04.2016)

Kutseksamid. Eesti Raamatupidajate Kogu.
http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=45&Itemid=403&lang=et (10.04.2016)

Kutseharidusstandard. Vastu võetud Riigikogus 26. august 2013. a. –
RT I, 28.08.2013, 13

Kutsekoda. Sihtasutus Kutsekoda.
<http://www.kutsekoda.ee/et/kutsekoda/tutvustus> (10.04.2016)

Kutsekomisjon. Eesti Raamatupidajate Kogu.
http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=404&lang=et (10.04.2016)

Kutseseadus. Vastu võetud Riigikogus 22. mail 2008. a. –
RT I 2008, 24, 156; RT I, 23.03.2015, 5

Kutsesüsteem. Sihtasutus Kutsekoda.
<http://www.kutsekoda.ee/et/kutsesüsteem> (10.04.2016)

Kutsetegevuse valdkondade loetelu, kutsenõukogude nimetused, moodustamise ja lõpetamise kord, töökorraldus ning kutsenõukogusse institutsioonide esindajate nimetamise kord ja nende volituste kestus. Vastu võetud Riigikogus 11. detsember 2008. a. –
RT I 2008, 53, 302; RT I 15.07.2015, 1

Kutsetegevuse valdkonnad ja kutsealad. Sihtasutus Kutsekoda.
http://www.kutsekoda.ee/et/kutsesüsteem/tutvustus/kutsetegevuse_valdkonnad
(10.04.2016)

- Kutsestandardid. Eesti Raamatupidajate Kogu.
http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=92&Itemid=444&lang=et (10.04.2016)
- Kutsestandardid. Sihtasutus Kutsekoda.
<http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/otsing> (10.04.2016)
- Kutsetunnistused. Sihtasutus Kutsekoda.
<http://kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsetunnistused> (16.05.2016)
- Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. 2000. European Parliament.
http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm (24.04.2016)
- Millega tegeleb igapäevaselt raamatupidaja? Hea tava.
<http://www.heatava.ee/uudis/millega-tegeleb-igapaevaselt-raamatupidaja/>
(10.04.2016)
- Püvi, J. (2015) Kutsetunnistus annab raamatupidajale kindlustunde. – *Raamatupidamise praktik*, november 2015, lk 9-10.
- Raamatupidaja, tase 5. (2014). 14-02012014-07/2k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.
- Raamatupidaja tase 5 kutseksamiks ettevalmistamine. Lääne-Viru Rakenduskõrgkool.
<http://www.lvrkk.ee/taienduskoolitus/koolitused/raamatupidaja-tase-5-kutseksamiks-ettevalmistamine/> (05.05.2016)
- Rahvuslike kvalifikatsiooniraamistike suhestamine Euroopa kvalifikatsiooniraamistikuga. Sihtasutus Kutsekoda.
http://www.kutsekoda.ee/et/kvalifikatsiooniraamistik/ekr_tutvustus/suhestamine
(10.04.2016)
- Registreerimine raamatupidamise täiendkoolitusele – ettevalmistus raamatupidaja 5.taseme kutseksamiks Tallinnas ja Tartus. Täiskasvanute koolituskeskus.
<http://taiendkoolitus.com/taiskasvanute-koolituskeskus/soodusregistreerimine-raamatupidamise-taiendoppe-kursusele/> (05.05.2016)
- Resertifikācijas nolikums. LRGA – Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija.
<http://www.lrga.lv/sertifikacija/resertifikācijas-nolikums> (01.04.2016)
- Tammeraja, M. (2015) Raamatupidaja kutsetunnistus kui kvaliteedimärk.
<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2015/05/08/no-title> (10.04.2016)
- The European Qualifications Framework for Lifelong Learning.
http://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/leaflet_en.pdf (10.04.2016)

The Copenhagen Declaration. 2002. European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission.
http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/copenhagen-declaration_en.pdf (23.04.2016)

Tinits, M. Eesti Raamatupidajate Kogu, metoodika toimkonna esimees. E-kiri, 03.05.2016.

Vanemraamatupidaja, tase 6. (2012) 14-07062012-14/7k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.

VÕTA (Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine). Lisa 3. Eesti Raamatupidajate Kogu.
http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=443&lang=et (01.04.2016)

Ylläpitokoulutus. Taloushallintoliitto
<https://taloushallintoliitto.fi/klt-pht/klt-tutkinnon-yllapito/yllapitokoulutus>
(01.04.2016)

SUMMARY

THE ARRANGEMENT OF VOCATIONAL EXAMINATION FOR ACCOUNTANTS

Karmen Kadakas

There are plenty of accountants in Estonia, but approximately only 18% of them are certified. Accountants' competence and skills can be easily evaluated by using occupational certificates. The number of companies providing accounting services is increasing. Occupational certificates are essential in ensuring that the accounting services offered in the market are of sufficient quality.

The aim of this bachelor's thesis was to find out if the current arrangement of the vocational examination for accountants is suitable for Estonian accountants and to offer some suggestions for improvement, based on Latvian and Finnish requirements.

In order to achieve the goal, a study was conducted in the form of a questionnaire aimed at accountants from different successful companies all over Estonia. The aim of the study was to find out accountants' opinions on many aspects related to the arrangement of the vocational examination.

The results of the study showed that only 62% of the respondents knew the Association of Estonian Accountants has been nominated to act as the awarding body for accountants' qualifications. Only 37% of the respondents thought that it is important to have an occupational certificate. Almost half of the respondents thought that they are aware of accountants' occupational standards.

The study revealed that most of the respondents believe that the examination fee is neither too high nor too low. Therefore, it can be assumed that most of the respondents accept the current examination fee and hence the charges could be maintained at the same level.

Most of the accountants believed that the examination should consist of multiple-choice and true/false questions, and practical exercises. A large number of respondents thought that there should be an opportunity to use legal acts as auxiliary materials during the vocational examination. Accountants often use legal acts in their daily work and those acts are easily accessible on the Internet – so knowing how to properly and effectively use various legal acts is essential.

The results of the study showed that over half of the respondents with the accountants' occupational certificates participated in the preparation consultations organized by the Association of Estonian Accountants. 89% of the respondents without the accountants' occupational certificate would participate in these consultations. Nevertheless, most of the respondents think there is no need for long-term preparation course before vocational examination.

The Estonian requirements for recertification of accountants' occupation could be improved based on Latvian and Finnish recertification systems. The majority of respondents thought it has been easy to recertificate their occupation. However, the requirements for recertification are not the best for evaluating accountants' continuing professional development. For example, it should be specified which kind of trainings the accountants must participate and which professional activities need to be done. Also it would be a good idea to set up a points system for recertification as it has been done in Latvia. This would change the requirements of recertification to be more accurate. It may also drive the accountants to enhance their knowledge on a broader scale, thereby becoming more competent and up to date on the latest changes related to accounting.

Considering all of the aforementioned aspects, the arrangement of accountants' vocational examination is suitable for accountants, and no substantial changes should be made. However, the author recommends improving the system of accountants' recertification in order to ensure continuing development of competence and professional skills after the vocational exam. Also it should be made possible to use legal acts as auxiliary materials in accountants' vocational examination.

LISAD

Lisa 1. Raamatupidajate kutsestandardite nõuded riigiti allikad

Certification. LRGA – Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija.
<http://www.lrga.lv/en/certification> (10.04.2016)

Hyväksymisvaatimukset. Taloushallintoliitto.
<https://taloushallintoliitto.fi/kl-t-pht/kl-tutkinto/kl-tutkintoon-haku/hyvaksymisvaatimukset> (07.03.2016)

Juhtivraamatupidaja, tase 7. (2012). 14-07062012-15/7k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.

Kallaste, K. (2013). Raamatupidaja kutsekvalifikatsioon: riiklike süsteemide võrdlus ja vastavus standardile. – *Audit, maksud, raamatupidamine ja majandusanalüüs II*, 2013. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, lk 45-50.

Raamatupidaja, tase 5. (2014). 14-02012014-07/2k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.

Vanemraamatupidaja, tase 6. (2012) 14-07062012-14/7k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.

Lisa 2. Kutseksamite korraldus riigiti allikad

Blank, T. (2012). Uued raamatupidamise kutsestandardid. – *Spetsialist*, vol 3, lk 4-7.

Blank, T. (2015). Tagasivaade aastale 2014.

http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=38&Itemid=401&lang=et (25.04.2016)

Certification. LRGA – Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija.

<http://www.lrga.lv/en/certification> (07.03.2016)

Hyväksymisvaatimukset. Taloushallintoliitto.

<https://taloushallintoliitto.fi/klt-pht/klt-tutkinto/klt-tutkintoon-haku/hyvaksymisvaatimukset> (07.03.2016)

Juhtivraamatupidaja, tase 7. (2012). 14-07062012-15/7k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.

Kallaste, K. (2013). Raamatupidaja kutsekvalifikatsioon: riiklike süsteemide võrdlus ja vastavus standardile. – *Audit, maksud, raamatupidamine ja majandusanalüüs II*, 2013. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, lk 45-50.

KLT-tutkintoon liitvät maksut. Taloushallintoliitto.

<https://taloushallintoliitto.fi/klt-pht/klt-tutkinto/klt-tutkintoon-liitvat-maksut> (07.03.2016)

Kutseksamid. Eesti Raamatupidajate Kogu.

http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=45&Itemid=403&lang=et (10.04.2016)

Püvi, J. (2015) Kutsetunnistus annab raamatupidajale kindlustunde. – *Raamatupidamise praktik*, november, lk 9-10.

Raamatupidaja, tase 5. (2014). 14-02012014-07/2k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.

Vanemraamatupidaja, tase 6. (2012) 14-07062012-14/7k. Tallinn: Sihtasutus Kutsekoda.

Ylläpitokoulutus. Taloushallintoliitto

<https://taloushallintoliitto.fi/klt-pht/klt-tutkinnon-yllapito/yllapitokoulutus> (01.04.2016)

Lisa 3. Kutsetunnistuse taastõendamiseks vajaliku erialase arengu miinimumnõuded riigiti allikad

Resertifikācijas nolikums. LRGA – Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija.
<http://www.lrga.lv/sertifikacija/resertifikācijas-nolikums> (01.04.2016)

VÕTA (Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine). Lisa 3. Eesti Raamatupidajate Kogu.
http://www.erk.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=443&lang=et (01.04.2016)

Ylläpitokoulutus. Taloushallintoliitto
<https://taloushallintoliitto.fi/klt-pht/klt-tutkinnon-yllapito/yllapitokoulutus>
(01.04.2016)

Lisa 4. Kutsetunnistuse taastõendamiseks vajalik erialane areng riigiti

Erialane areng Eesti	Vanemraamatupidaja, tase 6	Juhtivraamatupidaja, tase 7
Täienduskoolitus (vabalt valitud ettevõttes)	Minimaalselt 40 akadeemilist tundi viimase 3 aasta jooksul	Minimaalselt 40 akadeemilist tundi viimase 3 aasta jooksul
Töökogemus	Minimaalselt 3 aastat üldstaaži 5 aasta jooksul	Minimaalselt 3 aastat üldstaaži 5 aasta jooksul
Muu (asendavad tegevused)	Erialase koolituse koolitaja kogemus, see tähendab, et pool täienduskoolituse mahust võib olla ise koolitaja	Erialase koolituse koolitaja kogemus, see tähendab, et pool täienduskoolituse mahust võib olla ise koolitaja

Allikas: (VÕTA ...)

Kutsealased tegevused Lätis	Punktide arv	Ühik
Teadusliku artikli koostamine ja avaldamine eelretsenseeritud rahvusvahelistes teadusajakirjades	100 punkti	Üks kord
Kõrgkoolis õppimine	50 punkti	Üks õppeaasta
IFAC liikmesorganisatsioonide ja muude rahvusvaheliselt tunnustatud kutse-organisatsioonide kutsekvalifikatsiooni saamine	50 punkti	Üks eksam
Populaarteaduslike artiklite koostamine ja avaldamine erinevates kohalikes väljaannetes (ajakirjad, raamat, internetiportaal jne.)	30 punkti	Üks kord
Rahvusvahelistel teaduskonverentsidel osalemine kuulajana	20 punkti	Üks kord
Rahvusvahelistel konverentsidel ja/või teaduslikel aruteludel esitlejana osalemine	50 punkti	Üks kord
Kohalikel erialastel konverentsidel osalemine kuulajana ja Läti Raamatupidajate Assotsiatsiooni korraldatud aruteludel osalemine	15 punkti	Üks kord
Kohalikel erialastel konverentsidel ja/või erialastel aruteludel esitlejana osalemine	30 punkti	Üks kord
Läti Raamatupidajate Assotsiatsiooni komiteedes ja töögruppides osalemine	20 punkti	Üks kord
Raamatupidamisega seonduvate seaduseelnõude ja määruste kohta kommentaaride võiarvamuste avaldamine	10 punkti	Üks kommentaar või arvamus
Professionaalse arengu kursuste ja/või seminaride ettevalmistamine ja ettekandmine	15 punkti	Üks kursuse või seminari tund
Professionaalse arengu kursustel ja seminaridel osalemine kuulajana	10 punkti	Üks kursuse või seminari päev
E-õpe (veebiseminarid, e-kursused)	2 punkti	Üks tund
Lisaks peab viimase 3 aasta jooksul enne uut sertifitseerimist olema töötanud raamatupidaja, pearaamatupidajana või muul majandusteadmisi nõudval erialal		

Allikas: (Resertifikacijas ...)

Lisa 4. järg

Nõuded Soomes	Vaste nõudele
Koolituse kestvus	6 päeva vähemalt 6 tundi päevas kokku vähemalt 36 tundi
Vähemalt 4 päeva peab olema koolitust nendes valdkondades	Raamatupidamistoimingutega seotud koolitus
	Maksude alane koolitus
	Seaduste alane koolitus
Ülejäänud 2 päeva võib koolitus olla nendes valdkondades	Eelnevatest valdkondadest
	Finantsjuhtimises või infotehnoloogias
	Sotsiaalsete oskuste koolitus

Allikas: (Ylläpitokoulutus)

Lisa 5. Küsimustik

1. Mis organisatsioon väljastab Eestis raamatupidaja kutsetunnistusi? (avatud vastus)
2. Kas Teie arvates on mingi taseme raamatupidaja kutsetunnistuse omamine oluline?
 - 1) Pole oluline – 3) On oluline (defineeritud otspunktidega Likert-skaala, mille hiljem defineeris autor täielikult; edaspidi kasutatakse sellisel juhul märki *)
3. Kas olete teadlik erinevate tasemete raamatupidaja kutsestandardite nõuetest?
 - 1) Pole üldse teadlik – 5) Olen väga teadlik (*)
4. Kui Te ei vastanud eelmisele küsimusele vastuseks “olen väga teadlik”, siis palun kirjutage, mis võib olla põhjuseks, et Te pole nõuetest teadlik? (avatud vastus)
5. Kas teil on raamatupidaja kutsetunnistus?
 - a. Jah (järgmine küsimus nr 6)
 - b. Ei (järgmine küsimus nr 20)
6. Millise kutsetaseme raamatupidaja kutsetunnistus Teil on?
 - a. Raamatupidaja I
 - b. Raamatupidaja II
 - c. Raamatupidaja, tase 5
 - d. Vanemraamatupidaja, tase 6
7. Mis motiveeris Teid kutseeksamit sooritama?
 - a. Konkurentsieelise saavutamine teiste raamatupidajate eest
 - b. Kõrgem palk
 - c. Kolleegide ja tööandja suurem tunnustus
 - d. Erialane areng
 - e. Muu (vastaja omapoolne vastus)
8. Kes finantseeris Teie kutseeksami sooritamist?
 - a. Ise
 - b. Tööandja
 - c. Kutsekool või rakenduskõrgkool
 - d. Töötukassa
 - e. Muu (vastaja omapoolne vastus)
9. Kui Te ei finantseerinud kutseeksamit ise, kas oleksite eksami teinud ka siis, kui oleksite pidanud selle ise finantseerima?
 - a. Jah
 - b. Ei
 - c. Ei oska öelda
10. Milline on Teie arvates kutseeksami maksumus?
 - 1) On väga madal – 5) On väga kõrge (*)

Lisa 5. järg

11. Milline võiks olla eksamitöö ülesehitus?
 - a. Ainult testi vormis küsimused (õige-vale vastusevariandiga ja valikvastustega küsimused)
 - b. Ainult ülesannete lahendamine
 - c. Nii testi vormis küsimused kui ka ülesannete lahendamine
 - d. Muu (vastaja omapoolne vastus)
12. Kas arvate, et kutseeksami tegemisel võiks olla võimalus kasutada õigusakte abimaterjalidena?
 - 1) Kindlasti ei võiks olla – 5) Kindlasti võiks olla (*)
13. Eksami sooritamiseks vajalik määr (65%) on Teie arvates:
 - 1) Madal – 3) Kõrge (*)
14. Juhul kui olete pidanud kutsetunnistust taastõendama, milline on see Teie jaoks olnud?
 - 1) Väga keeruline – 5) Väga lihtne (*)
15. Mida võiks veel muuta kutseeksamite ülesehituses? (avatud vastus)
16. Kas osalesite enne kutseeksami sooritamist Eesti Raamatupidajate Kogu (ERK) korraldatud kutseeksami konsultatsioonil?
 - a. Jah (järgmine küsimus nr 17)
 - b. Ei (järgmine küsimus nr 19)
17. Kuidas aitas Teid ERK korraldatud konsultatsioon eksami edukal sooritamisel?
 - 1) Ei aidanud üldse – 5) Aitas väga (*)
18. Kes finantseeris Teie ERK konsultatsioonil osalemist?
 - a. Ise
 - b. Tööandja
 - c. Muu (vastaja omapoolne vastus)
19. Kas Eestis on vaja pikaajalisi kutseeksamielseid ettevalmistuskoolitusi?
 - 1) Ei ole vaja – 4) On vaja (*) (järgmine küsimus nr 32)
20. Millise taseme raamatupidaja kutseeksamit on Teil plaanis sooritada lähiajal?
 - a) On plaanis sooritada Raamatupidaja assistent I kutseksam
 - b) On plaanis sooritada Raamatupidaja, tase 5 kutseksam
 - c) On plaanis sooritada Vanemraamatupidaja, tase 6 kutseksam
 - d) Ei ole plaanis sooritada

Lisa 5. järg

21. Mis motiveeriks Teid kutseeksamit sooritama?

- a. Kõrgem palk
- b. Kolleegide ja tööandja suurem tunnustus
- c. Konkurentsieelise saavutamine teiste raamatupidajate ees
- d. Erialane areng
- e. Madalam eksamitasu
- f. Muu (vastaja omapoolne vastus)

22. Palun hinnake eksami mittesooritamise võimalike põhjuste olulisust skaalal

Nr	Põhjus	Pole üldse oluline	Pigem pole oluline	Pigem oluline	Väga oluline	Ei oska öelda
1.	Kutsetunnistuse omamine ei anna mulle konkurentsieelist teiste raamatupidajate ees					
2.	Palga suurus ei sõltu sellest, kas oman raamatupidaja kutsetunnistust					
3.	Kardan, et mu teadmised pole piisavad eksami sooritamiseks					
4.	Pole piisavalt kõrget haridustaset					
5.	Suur läbikukkumismäär eksami sooritajate hulgas					
6.	Ei anna erialase arenguna piisavalt suurt rahulolu					
7.	Eksamitasu on liialt kõrge					

23. Kas olete teadlik erinevate raamatupidaja kutsetasemetel kutseeksamite maksumusest?

- a. Jah
- b. Ei

24. Milline on Teie arvates kutseeksami maksumus?

- 1) Madal – 3) Kõrge (*)

25. Kui kutseeksami sooritamine oleks tasuta, kas teeksite kutseeksami?

- a. Jah
- b. Ei
- c. Ei oska öelda

Lisa 5. järg

26. Milline võiks olla eksamitöö ülesehitus?
- Ainult testi vormis küsimused (õige-vale vastusevariandiga ja valikvastustega küsimused)
 - Ainult ülesannete lahendamine
 - Nii testi vormis küsimused kui ka ülesannete lahendamine
27. Kas arvate, et kutseeksami tegemisel võiks olla võimalus kasutada õigusakte abimaterjalidena?
- Kindlasti ei võiks olla – 5) Kindlasti võiks olla (*)
28. Eksami sooritamiseks vajalik määr (65%) on Teie arvates:
- Madal – 3) Kõrge (*)
29. Mida võiks veel muuta kutseeksami ülesehituse puhul? (avatud vastus)
30. Kas osaleksite enne kutseeksami sooritamist Eesti Raamatupidajate Kogu (ERK) korraldatud konsultatsioonil?
- Jah
 - Ei
31. Kas Eestis on vaja pikaajalisi kutseeksamielseid ettevalmistuskoolitusi?
- Ei ole vaja – 4) On vaja (*)
32. Teie ametinimetus on:
- Raamatupidaja assistent
 - Raamatupidaja
 - Vanemraamatupidaja
 - Pearaamatupidaja
 - Finantsanalüütik
 - Finantsjuht
 - Muu (vastaja omapoolne vastus)
33. Teie vanus on:
- Kuni 25 aastat
 - 26-35 aastat
 - 36-45 aastat
 - 46-55 aastat
 - 55 aastat ja vanem
34. Teie töökogemus erialal on:
- Kuni 1 aasta
 - 2-5 aastat
 - 6-10 aastat
 - 11-15 aastat
 - 16 ja enam aastat

Lisa 5. järg

35. Teie haridustase on:
- Keskharidus
 - Kutsekeskharidus
 - Kõrghariduse I aste – rakenduskõrgharidus
 - Kõrghariduse I aste – bakalaureus
 - Kõrghariduse II aste – magister
 - Kõrghariduse III aste – doktor
36. Te töötate ettevõttes,
- kus töötab üks raamatupidaja
 - kus töötab vähemalt kaks raamatupidajat
 - mis pakub raamatupidamise teenust
 - Muu (vastaja omapoolne vastus)
37. Teie brutopalk on:
- Kuni 1000 eurot
 - 1001-1400 eurot
 - 1401-1900 eurot
 - 1901-2400 eurot
 - 2400 eurot ja enam

Lisa 6. Vastanute jagunemine ametikohta, haridustaseme ja ettevõtte lõikes

Ametikoht	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Raamatupidaja	45	44%
Pearaamatupidaja	33	32%
Raamatupidaja assistent	15	14%
Vanemraamatupidaja	6	6%
Finantsjuht	2	2%
Muu	2	2%

Allikas: Autori koostatud

Haridustase	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Kõrghariduse I aste – rakenduskõrgharidus	46	45%
Kõrghariduse II aste – magister	29	28%
Kõrghariduse I aste – bakalaureus	17	16%
Kutsekeskharidus	9	9%
Keskharidus	2	2%

Allikas: Autori koostatud

Ettevõtte	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Mis pakub raamatupidamise teenust	57	56%
Kus töötab vähemalt kaks raamatupidajat	38	37%
Kus töötab üks raamatupidaja	7	7%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 7. Vastanute arvamus raamatupidaja kutsetunnistusi väljastavast organisatsioonist

Organisatsioon	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Eesti Raamatupidajate Kogu	64	62%
Ei tea	25	24%
Muu	14	14%
...sh Kutsekoda	8	8%
...sh Raamatupidamise Toimkond	5	5%
...sh Äriteeninduse ja Muu Äritegevuse Kutsenõukogu	1	1%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 8. Arvamus raamatupidaja kutsetunnistuse omamise olulisusest, teadlikkus raamatupidajate kutsestandarditest ja põhjused, miks ei olda kutsestandarditest teadlikud

Arvamus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
On oluline	38	37%
Nii ja naa	43	42%
Pole oluline	22	21%

Allikas: Autori koostatud

Teadlikkus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Olen väga teadlik	26	25%
Olen teadlik	21	20%
Nii ja naa	27	26%
Pole teadlik	15	15%
Pole üldse teadlik	14	14%

Allikas: Autori koostatud

Põhjus, miks pole teadlik	Vastanute arv
Ei ole olnud vajalik uurida	20
Ei ole uurinud	14
Pole süvitsi uurinud	9
Ei ole huvi	4
Muu	3

Allikas: Autori koostatud

Lisa 9. Vastuste jaotus küsimusele, kas vastajal on raamatupidaja kutsetunnistus ja millise taseme tunnistus vastajal on või millise taseme kutsetunnistust plaanitakse teha

Kutsetunnistuse olemasolu	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Ei	70	68%
Jah	33	32%

Allikas: Autori koostatud

Kutsetase	Vastajate arv
Raamatupidaja assistent I	13
Raamatupidaja, tase 5	10
Vanemraamatupidaja, tase 6	8
Raamatupidaja II	2

Allikas: Autori koostatud

Plaan	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Ei ole plaanis sooritada	58	83%
On plaanis sooritada Raamatupidaja, tase 5 kutseksam	10	14%
On plaanis sooritada Vanemraamatupidaja, tase 6 kutseksam	2	3%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 10. Ametikoha seos plaaniga sooritada kutseksamit

Kutseksam	Vastanute arv	Vastanute arv raamatupidaja assistent ametikohal	Vastanute arv raamatupidaja ametikohal
Raamatupidaja, tase 5	10	7	3
Vanemraamatupidaja, tase 6	2	0	2

Allikas: Autori koostatud

Lisa 11. Vastajate kutseeksami finantseerijate jaotus ning kas oleks sooritanud kutseeksami ka siis, kui ta oleks pidanud selle eest ise tasuma

Finantseerija	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Kutsekool või rakenduskõrgkool	14	43%
Tööandja	10	30%
Ise	9	27%

Allikas: Autori koostatud

Hinnang sooritamisele	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Jah	12	48%
Ei	2	8%
Ei oska öelda	11	44%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 12. Hinnang kutseeksami maksumusele

Hinnang maksumusele kutse-tunnistusega raamatupidajate lõikes	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
On väga kõrge	2	6%
On kõrge	10	30%
Nii ja naa	21	64%
On madal	0	0%
On väga madal	0	0%

Allikas: Autori koostatud

Hinnang maksumusele kutse-tunnistusega raamatupidajate lõikes	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastanute koguarvust
Madal	4	9%
Sobiv	28	62%
Kõrge	13	29%

Allikas: Autori koostatud

Lisa 13. Vastajate arvamus kutseeksami ülesehitusest ning soovitud muudatusteks

Kutseeksami ülesehitus	Kutsetunnistusega raamatupidajate vastuste arv	Kutsetunnistuseteta raamatupidajate vastuste arv
Nii testi vormis küsimused kui ka ülesannete lahendamine	26	57
Ainult testi vormis küsimused	3	12
Ainult ülesannete lahendamine	1	1
Muu	3	0

Allikas: Autori koostatud

Kutsetunnistusega raamatupidajate soovitud	Kutsetunnistuseteta raamatupidajate soovitud
Aeg on liiga lühike. Eriti neile, kes ei tule otse koolist, vaid on juba töötavad raamatupidajad, kuid ei ole harjunud tempokalt ülesandeid lahendama.	Eksam võiks olla praktiline. Praegusel kujul on see teoreetiline koolimaterjal, millest pole töö mingit kasu.
Paljud küsimused/ülesanded ei haaku reaalse eluliste olukordadega töösituatsioonis.	Küsimused võiksid puudutada ka viimase aja muudatusi raamatupidamises.
Materjali kasutuse võimalus peaks olema.	Kutseksam võiks olla rohkem seotud raamatupidaja igapäevatöö küsimustega. Nii palju kui mina olen tutvunud testküsimustega, siis igapäeva tööst on asi küll ikka väga kaugel. See on ka üks põhjus, miks ma ei näe põhjust, et eksamit sooritada (on olemas majandusarvestuse kõrgharidus).
5. taseme kutseksam on liiga lihtne, kuna selle struktuur on sama, mida õpetatakse konsultatsioonipäevadel.	Ülesanded peaks olema võimalikult paljus igapäevast raamatupidamist puudutavad.
Võiks olla rohkem praktilisi ülesandeid.	Kutseksam võiks olla arvutis tehtav.
Materjalide kasutus ning sooritamise määr on sõltuvuses raskusastmest. Minu sooritatud 6 tase paar aastat tagasi ei nõudnud kohe kindlasti mingite materjalide kasutust. Määr sõltub, kas hinnatakse erinevaid mooduleid eraldi või kõike tervikuna.	Ülesehitusel pole viga, küsimus on selle praktilises küljes. Inimesele, kellel on vastav kõrgkooli/ülikooli haridus ning ka töökogemus, ei anna see palju juurde. Võib-olla alles ametikõrgendust soovides, kus võib kogemustest puudu jääda.
Aega on liiga vähe.	Kutseksam võiks olla arvutis tehtav.
Eksami sisu ei vasta raamatupidaja töö sisule.	
Küsimused võiksid olla rohkem elulised, mitte kuivalt teoreetilised.	

Allikas: Autori koostatud

Lisa 14. Hinnang õigusaktide kui abimaterjalide kasutamisele

Arvamus abimaterjalidest	Kutsetunnistusega raamatupidajate vastuste arv	Kutsetunnistuseteta raamatupidajate vastuste arv
Kindlasti võiks olla	12	41
Võiks olla	9	12
Nii ja naa	4	12
Ei võiks olla	5	1
Kindlasti ei võiks olla	3	4

Allikas: Autori koostatud

Lisa 15. Raamatupidajate arvamus kutsetunnistuse taastõendamisest

Arvamus taastõendamisest	Vastanute arv
Väga lihtne	3
Lihtne	8
Nii ja naa	5
Keeruline	0
Väga keeruline	2

Allikas: Autori koostatud

Lisa 16. Osalemine või osalemise soov ERK korraldataval eksamieelsel konsultatsioonil ning hinnang seal osalemise abist eksami edukale sooritamisele

Osalemine või osalemise soov	Kutsetunnistusega vastanute arv	Kutsetunnistusega vastanute osatähtsus kutsetunnistusega vastanute koguarvust	Kutsetunnistusega vastanute arv	Kutsetunnistusega vastanute osatähtsus kutsetunnistusega vastanute koguarvust
Jah	19	58%	62	89%
Ei	14	42%	8	11%

Allikas: Autori koostatud

Hinnang konsultatsiooni abile	Vastanute arv
Aitas väga	9
Pigem aitas	2
Nii ja naa	4
Pigem aitas	2
Aitas väga	2

Allikas: Autori koostatud

Lisa 17. Raamatupidajate arvamus pikaajaliste kutseeksami eelsete konsultatsioonide vajadusest

Vajadus	Kutsetunnistusega vastanute arv	Kutsetunnistuseta vastanute arv
On vaja	0	0
Pigem on vaja	6	11
Nii ja naa	12	22
Pigem ei ole vaja	12	21
Ei ole vaja	3	16

Allikas: Autori koostatud